

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

Nr	Esitaja, kooskõlastus/ arvamus	Valla seisukoht
1	<p>OÜ Utilitas Wind, 15.12.2022</p> <p>I Eluhoonete puhver 1,5 km on põhjendamata. EV ptk-s 3.2.1 on märgitud: „Juhul, kui elektrituulikut soovitakse ehitada asukoha eelvaliku alal olemas olevale elamule (elamu, mis on ehitatud kuni asukoha eelvaliku otsuse tegemiseni) lähemale kui 1,5 kilomeetrit, tuleb ehitamise võimaldamiseks saada elamu omaniku nõusolek. Planeeringu asukoha eelvaliku põhijoonisel on määratud eespool nimetatud 1,5 kilomeetri ala kui täiendava kooskõlastamistingimusega ala.“ KSH I ptk-s 4.13.5 on selgitus: „Eriplaneeringu asukoha valiku ja selle KSH käigus on läbi viidud kohtumisi huvigruppidega. Eraldi tähelepanu on pööratud perspektiivsetele tuulepargi lähiala elanikele. Arendaja on eraldi suhelnud ala 2 lähiala elanikega (1.5 km raadiuses). Eriplaneeringu koostamisel on osapoolte koostöös välja töötatud kompromisslahendus, mille korral on tuulikuid võimalik elamutele lähemale kui 1.5 km rajada ainult vastava elamu omaniku kooskõlastuse olemasolul. Tegu on Eestis senini ainulaadse planeeringu tingimusega. Samuti on vähendatud tuulikute arvu ja kavandatavat kõrgust.“</p> <p>Planeeringute ülesanne on erinevate huvide tasakaalustamine ja maakasutusviiside kokku sobitamine tervikliku ruumilahenduse loomiseks. Tuulepargi ümberkaudsete elanike huve tuleb kaaluda lähtuvalt mõjude hindamisel saadud teabest, arvestades muu hulgas kompenseerimise meetmeid.</p> <p>EV ega KSH I ei selgita, millistel kaalutlustel on seatud (märkimisväärsele) osale asukoha eelvaliku alast tingimus, mille kohaselt tuleks lähemale kui 1,5 km tuuliku püstitamiseks saada elamu omaniku nõusolek. KSH väljatöötamise kavatsuse ptk-s 1.2 on lähtutud veel 1000-meetrisest puhvrast, mida on nimetatud isegi „konservatiivseks“. 1500-meetrine puhver ei põhine aga enam ühelgi objektiivselt hinnatud mõjul, mille tasakaalustamiseks vastav tingimus proportsionaalne oleks. KSH I käigus teostatud modelleerimistest, mille puhul on arvestatud maksimaalse stsenariumiga, st 25 elektrituulikuga (EV ptk 3.2.1), selgub, et juba 1 km kaugusel tuulikust on tagatud müra normtasemed ning varjutuse soovituslikud väärtused (vt KSH I, ptk 4.10 ja 4.11). 01.07.2023 jõustub ka KeTS § 213, mis kehtestab nn tuulikutasu, mille puhul loetakse tuulepargi mõjualaks vähem kui 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul 2 km ja 250-meetrise või kõrgema tuuleelektrijaama puhul 3 km (lähima tuulikutorni keskpunkti) (KeTS § 553 lg 2). Tuulikutasu saavad füüsilised isikud, kelle omandis olev eluruum paikneb tuulepargi mõjualas ning on sama isiku registrijärgne elukoht (KeTS § 553 lg 1). Seega tekib küsimus, kas tuulepargi ala osaline vähendamine ning täiendava kooskõlastamise tingimuse seadmine, mille tõttu võetakse ära ka mõndadelt maaomanikelt täiendava tasu saamise võimalus, on kõigi puudutatud maaomanikega läbi räägitud ning huve objektiivselt tasakaalustav lahendus. KSH aruandest ega tuulepargi seletuskirjast ei tulene kirjeldatud kokkuleppe saavutamise tausta ega täpsemat sisu. Lisaks jääb küsimus, kui mõjualasse jääb mitu maaomanikku, kelle puhul näiteks üks on nõus tuuliku kavandamisega lähemale kui 1,5 km ning saada seaduses ettenähtud tasu ning teine maaomanik ei ole, kuidas ja mille põhjal vald otsuse langetab?</p>	<p>Planeerimisseaduse § 10 kohaselt on planeeringu koostamisel huvide tasakaalustamise ja lõimise põhimõtte. Planeeringu koostamisel on olnud erinevaid huvide ja palju kohtumisi eri huvigruppide vahel. Planeeringus esitatud lahendus 1,5 km on kohalikke elanikke esindava kohaliku omavalitsuse ja huvitatud isiku vaheline kompromisskokkulepe. Kui konkreetne maaomanik on nõus elektrituuliku ehitamisega talle lähemale, so vahemikus 1 km...1,5 km, on selleks nõusoleku andmise võimalus.</p> <p>Küsimusele, et kui üks maaomanik soovib lähemale kui 1,5 km ja teine ei soovi on vastuseks, et kui tuulik tuleb ükskõik missugusele majapidamisele lähemale, kui 1,5 km, siis peab olema iga majapidamise omaniku nõusolek. Kui mõnda nõusolekut ei ole, siis ei saa ka vastavale majapidamisele lähemale tulla.</p> <p>Esitatud arvamus esitatakse planeeringu lisana avalikustamise materjalide juurde ning kui mõni maaomanik tunneb, et tal ei ole võimalik saada täiendavat tasu on võimalik maaomanikel esitada avalikul väljapanekul seisukoht, et nn 1,5 km nõuet ei ole vaja seada. 1,5 km kauguspuhvri puhul võimalik mürahinnangust järeldada, et elamu aladel on ka kõige ebasoodsamatel tingimustel tagatud 40 dB müratase ning kõrgis piirkonna kompaktsema asustusega aladel jääb müratase tugevalt alla 35 dB. Müra modelleering on sealjuures koostatud eeldustega nagu esineks igas suunas müralavikust soodustav tingimus.</p> <p>Lähtuvalt teiste isikute poolt esitatud arvamustest määratakse Risti alevikust lähtuvalt kahe kilomeetrine puhvervöönd, mille alusel eelvaliku ala väheneb.</p>
	<p>II Linnustiku uuringute nõuet tuleb täpsustada</p> <p>EV ptk-s 3.6 ja KSH I ptk-s 4.2.3 on toodud täiendavad uuringud, mis on vajalik teostada detailse lahenduse koostamisel. Järgnevalt esitame oma küsimused ja ettepanekud uuringutest lähtuvalt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Must-toonekure eksperthinnang – vajalik hinnata võimaliku toitumisalana Vihterpalu jõe ümbrust ning kõige parem viis selle info valideerimiseks oleks püüda lind ja panna talle GPS saatja ning kui see ei õnnestu, siis hinnata toitumisala vaatlustega. Lähimad must-toonekure püsielupaigad on üle 13 km kaugusel olev Metslõugu must-toonekure pesa (KLO3000916), Lähtru must-toonekurg (KLO3001039) ning Kohatu (KLO3000505). Paraku ei tule välja, millist must-toonekurge peetakse vajalikuks GPS saatjaga varustada. Seireandmete alusel nt olid kõik nimetatud pesad viimaste seireandmete alusel (st 2021. a andmed) asustamata. Kohatu must-toonekure osas on seiret läbi viidud mitmetel aastatel, st 2012, 2013, 2014 ja 2018 ning igakord märgitud, et pesad on asustamata ja pesa on varisenud. Seega tekib küsimus, mil viisil ning kas 	<p>Selgitame, et antud eriplaneeringu KSH I etapi loodusuuringu ülesanne oli ainult täpsustada ülevaatlikult elustiku andmeid, et oleks võimalik järjestada ebasoodsatest mõjudest lähtuvalt potentsiaalselt sobilikud alad Lääne-Nigula valla territooriumil. Ühelgi alal ei tehtud pikaajalisi ja/või liigispetsiifilisi uuringuid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antud juhul ei tulene must-toonekure eksperthinnangu vajadus mitte niivõrd lähedal paiknevast liigi elupaigast, vaid asjaolust, et Vihterpalu jõgi on lõiguti tõenäoliselt väga sobilik liigi toitumiseks. Must-toonekurg omab väga suurt toitumisareali ning sobiva toitumiskoha olemasolul võib käia toitumas ka 40 km kauguselt. Seega tuleb hinnanguga välja selgitada need jõe lõigud, mis on liigi jaoks sobilikud ja potentsiaalselt olulised toitumisalad ning sellest lähtuvalt näha ette tuulikute piisav kaugus jõest. Parimaks lahenduseks oleks selleks GPS

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>üldse on võimalik täiendava uuringu raames hinnata must-toonekurge, kui neid linde lähimbruses pesitsenud ei ole. Me ei näe vajadust linnustiku uuringut edasi lükata seni, kuni leitakse must-toonekurg, mida on võimalik hinnata.</p> <ul style="list-style-type: none"> Väike-konnakotka eksperthinnang – „ala kirdeosas tuleb välivaatluste alusel hinnata täpsemalt väike-konnakotka elupaigakasutuse ulatust“. KSH I ptk-s 4.2.2 on sama väike-konnakotka osas samas väidetud järgmist: „Antud juhul on tegu selgelt toitumisala ääres paikneva väljakujunenud pesitsuskohaga ning edela (st tuulepargi) suunas toitumisala puudub. Toitumislennud ala 2 metsamassiivide suunas on suhteliselt väikse tõenäosusega toimuvad.“ Kuivõrd asukohta eelvalikule järgneb koheselt ka detailne lahendus (võrreldes nt üldplaneeringuga kavandatava tuulepargi puhul, millele võib detailplaneering järgneda alles aastate jooksul), siis on põhjendamatu sama uuringu uuesti läbi viimine. Väheusutav, et lähima aasta jooksul toimub looduses sellise ulatusega muutus, mis suurendaks võimalikku väike-konnakotka toitumisala suurenemist tuulepargi alale. KSH I ptk-s 4.2.2 viidatakse Keskkonnaameti soovitusel rakendada väike-konnakotkaste osas 2 km puhvrit. Keskkonnaameti soovitus on üldine ning ei võta arvesse asukohta spetsiifikat. Antud juhul on KSH I raames juba konkreetse pesa asukohta hinnatud ning ornitoloog on oma eksperthinnangus väljendanud seisukohta, et väike-konnakotka toitumisala tuulepargi alale ei ulatu ning ka ülelele toimub sinna väikese tõenäosusega. Sellest tulenevalt ei ole otstarbekas sama uuringut uuesti teostada. Teeme ettepaneku antud uuringu eemaldamiseks detailse lahenduse tingimustest, sest kasutada saab juba KSH I etapi aruande raames teostatud uuringuid/eksperthinnanguid. Kanakulli eksperthinnang - kanakull on Eestis II kategooria liik, mis tähendab, et kanakulli kaitse ei ole Eestis isendipõhine (analoogetel nt väike-konnakotka või must-toonekurega), vaid mõju hindamisel tuleks lähtuda kavandatava tegevuse mõjust kogu populatsioonile. Lisaks on Keskkonnaameti enda soovitude kohaselt vajalik säilitada kanakulli elupaigad kaitsealal või püsielupaigas. KSH I ptk-s 4.2.2 tuuakse ka välja, et antud kanakulli leiukoht on väljaspool kaitstavat ala ning seda ei ole kavas ka püsielupaigana kaitse alla võtta. Eelnevalt tulenevalt ei ole otstarbekas arvestada kanakullile 500 m välistusala ning täiendavalt nõuda veel eksperthinnangut. Teeme ettepaneku 500 m puhvrist loobuda, sest seda ei näe ette Keskkonnaamet ega ka mitte liigi kaitsestaatus ning jätta alles detailse lahenduse raames läbiviidav ekspertarvamuse koostamise vajadus lähtuvalt liigi populatsiooni säilimisest (mitte isendipõhiselt). Metsise uuring – KSH I koostamise käigus on läbi viidud esmane metsise uuring KLO9102171 ja KLO9124258 ning jõutud järelduseni, et alad on väga halvas seisus ning metsisele mitte soodsad (vt KSH I ptk 4.2.2). Samuti ei esinenud aladel aktiivset mängu. Selle info valguses tekitab küsimusi asukohta eelvalikule koheselt järgneva detailse lahenduse etapis taaskord sama metsise ala uurimine. Selle aja jooksul ei saa antud elupaiga seisund oluliselt paraneda. Seega teeme ettepaneku antud uuring ära jätta ning kasutada juba olemasolevat teavet. Lindude rändeuuring – KSH I-st ei tule välja, mis põhjustel ning kaalutlustel on detailse lahenduse käigus nõutud lindude rändeseire teostamine kevad- ja sügishooajal. Kuivõrd põhjendust, et ala võiks läbida oluline lindude rändekoridor, esmastest uuringutest, olemasolevatest andmetest ning KSH I-st välja ei tule, siis ei ole antud uuringu teostamine detailse lahenduse raames ilmselt vajalik või tuleb KSH I aruannet vastava põhjendusega täiendada. Seega teeme ettepaneku EV ja KSH I linnustiku uuringu nõuete osa korrigeerida. 	<p>saatjaga uuring, kuid tõepoolest lähim eelnevalt pikaajaliselt edukalt asustatud elupaik (KLO9127230 jääb eelvaliku alast 7.5 km kaugusele) on alates 2021 aastast asustamata. Vastava eksperthinnangu tingimuse sõnastust täpsustatakse, et oleks selgemalt arusaadav, et lisaks GPS uuringule võib rakendada ka teisi hinnanguviise.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kuna huvitatud isiku huvi on jätta eriplaneeringu ala võimalikult ulatuslikult detailse lahenduse koostamise etappi, siis on ka väike-konnakotka puhul asukohavaliku etapis ette nähtud välistavana minimaalne puhverala ja antud võimalus vajaliku puhvri ulatust täpsustada detailse lahenduse uuringute käigus. KSH ekspert peab lahendust asjakohaseks. Keskkonnaamet on planeeringu kooskõlastamisel pidanud lahendust aktsepteeritavaks, kuid seadnud täiendavalt tingimuseks käsitleda väike-konnakotka puhul täiendava eksperthinnanguvajadusega alana 2.5 km raadiust ala pesast. Seega ei ole võimalik esitatud ettepanekut arvestada. Keskkonnaamet, kui liigi kaitse küsimustes pädev ametkond, on planeeringu kooskõlastamisel seadnud tingimuseks kanakulli puhul 1 km puhvervööndi välistamise ning seadnud täiendava eksperthinnanguvajadusega ala ulatuseks 3 km pesast. Seega ei ole võimalik esitatud ettepanekut arvestada. Eriplaneeringu KSH raames ei ole eraldiseisvaid metsise uuringuid läbi viidud. Metsise osas on kasutatud riiklike seirete andmeid. Seireid on piirkonnas metsise osas tehtud aga ainult konkreetsetel teadaolevatel mängualadel, mitte laiemal alal. Kuna üks piirkonna mängualadest (KLO9102171) on hävinud, siis on metsise uuring ette nähtud selgitamiseks, kas metsiseid piirkonnas enam ei esine või on nende elupaik nihkunud. Metsise elupaigamudeli alusel esineb uuringu alaks määratud alal metsistele sobilikku elupaika. Keskkonnaamet, kui liigi kaitse küsimustes pädev ametkond, on planeeringu kooskõlastamisel seadnud tingimuseks metsise elupaikade KLO9102171 ja KLO9124258 välja arvamise eriplaneeringu asukohavaliku alast. Lisaks on seatud tingimuseks, et detailse lahenduse koostamisel ja viimase mõju hindamisel tuleb välja töötada lahendus, mis tagaks metsise elupaikade sidususe, sh ka Suursoo Leidissoo ja Marimetsa Ömma linnualade sidususe. Kuna sellise tingimuse täitmiseks on vajalik piirkonna metsiste elupaigakasutuse osas rohkem teavet, siis ei ole võimalik metsise elupaigakasutuse uuringust loobumine. Uuringu ala ulatust täpsustati lähtudes vahepeal valminud maismaalinnustiku analüüsist. KSH I raames ei viidud läbi lindude rändeuuringut. Teostati üksikuid rändeaegseid vaatlusi. Kuna alale kavandatakse Eesti mõistes võrdlemiselt suurt tuuleparki, siis on rändeuuringu läbiviimine põhjendatud, sest puudub info mille alusel hinnata võimalikke rändeaegseid mõjusid ja kavandada vajadusel sobilikke leevendavaid meetmeid. Rändeaegsete vaatluste vajadust tuulepargi eeluuringuna näeb ette ka EOÜ koostatud maismaalinnustiku analüüs.
<p>III Eesti riikliku tasandi eesmärk KSH I lk 7 on toodud, et Eesti riikliku tasandi eesmärgiks on saavutada aastaks 2030 taastuvelektri osakaal lõpptarbimisest vähemalt 40%. Palume vastavat kohta korrigeerida. 01.11.2022 jõustunud EnKS § 32¹ lg 1 sätestab juba, et aastaks 2030 moodustab taastuvenergia vähemalt 65 protsenti riigisisestest energia summaarsest lõpptarbimisest. Elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustab taastuvenergia vähemalt 100 protsenti.</p>	<p>Arvamust arvestatakse ja tehakse vastav täiendus nii KSH-sse kui planeeringu seletuskirja.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>Seega teeme ettepaneku EV-s taastuvenergia eesmärki uuendada.</p> <p>VI Kavandatavaid elektrituulikuid peaks saama paigutada nii, et rootorilabad ületavad asukoha eelvaliku järgse ala piiri.</p> <p>EV ja KSH I eelnõu ei käsitle hetkel küsimust, kas detailse lahenduse koostamise raames tuulikute paiknemist lahendades võib kavandatavad elektrituulikud vajaduse ilmnedes paigutada nõnda, et rootorilabad ületavad asukoha eelvaliku järgse ala piiri (teisisõnu – kas detailse lahenduse koostamisel on võimalik asukoha eelvaliku järgse ala piiri rootori ulatuse osas täpsustada).</p> <p>Rahandusministeerium on oma hiljutistes e-kirjades selgitanud järgmist: „Üldplaneeringu kui ka KOV EP asukoha eelvaliku etapi seletuskirjas tuleb välja tuua, kui täpselt on ala piir määratud, st kas tuuliku laba peab jääma määratud ala piirist sissepoole või võib ala piiri täpsustada üldplaneeringule järgneva detailplaneeringu ja KOV EP asukoha eelvalikule järgneva detailse lahenduse koostamisel. /---/ Kui on võimalik piiri täpsustada, siis tuleb seletuskirjas välja tuua, millistel juhtudel või millistel tingimustel on piiri täpsustamine võimalik. /---/ Piiri täpsustamise võimaluse korral tuleb nii üldplaneeringu kui ka KOV EP asukoha eelvaliku etapi seletuskirjas märkida, et täpsustamise korral peab tuuliku vundament jääma ala sisse. /---/ Kui DPga või KOV EP detailse lahendusega täpsustatakse ORME ala piiri, siis järelikult ala piir täpsustub ja täpsustunud osas olevad tuuliku labad on ka ORME alas, st ühtegi tuulikut ei kavandata väljapoole ORME ala.“</p> <p>Põhjust, miks võib olla vajalik lubada asukoha eelvaliku ala piiri täpsustamist detailse lahenduse koostamisel ehk teisisõnu tuuliku labade ulatumist üle asukoha eelvaliku järgse ala piiri, on Rahandusministeerium selgitanud nõnda: „Arvesse tuleb võtta ka ÜPs/KOV EP asukoha valikus konkreetse planeeringu asjaolusid ja kaasnevaid mõjusid, sh otsuste langetamiseks info olemasolu piisavust ja selle täpsustamise otstarbekust/võimalikkust järgmises planeeringus/etapis. /---/ Tuuliku laba (terve või osa) ulatuses ala piiri täpsustamine on mõõdetav ja hoomatav. /---/ Näiteks võib piiri täpsustamise vajadus tuleneda detailises lahenduses läbiviidavatest keskkonnauuringutest (kas linna pesale võib lähemale minna või mitte), mura modelleerimisest (kas elamutele võib lähemale minna või mitte), ehitusgeoloogilistest uuringutest (kas geoloogias tulenevalt on vajalik asukohta täpsustada) vms. /---/ Detailplaneeringu või detailse lahenduse koostamisel, tuginedes üldplaneeringu või KOV EP asukoha eelvaliku etapi seletuskirjas seatud tingimustele, selgitatakse välja, millises ulatuses on võimalik või vajalik piiri täpsustamine. /---/“</p> <p>Rahandusministeerium on planeerimine.ee portaalis avaldanud ka vastava selgitava skeemi (kohaldub nii üldplaneeringu kui KOV EP asukoha eelvaliku etapi kohta).</p> <p>Teisisõnu võib detailse lahenduse koostamise etapis täpsemate uuringute tulemusena selguda, et parim elektrituuliku paigutus (ka keskkonnamõju arvestades) eeldab, et tuuliku laba ületab mõnevõrra asukoha eelvaliku etapi järgse ala piiri. Arvestades asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi täpsustat ei oleks kõnealuse võimaluse välistamine proportsionaalne. EV lähteseisukohtade, KSH väljatöötamise kavatsuse, EV ega KSH I järgi ei ole mõjusid hinnatud ega kaalutud täpsustamises, mis õigustaks labade ulatuse võrra piiri täpsustamise keelamist detailse lahenduse faasis.</p> <p>Seega teeme ettepaneku lisada EV ja KSH I eelnõusse põhimõtte, mille kohaselt asukoha eelvaliku etapi järgse ala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament ning detailse lahenduse koostamise ja KSH, sealhulgas keskkonnauuringute tulemusena võivad kavandatavate elektrituulikute rootorilabad ulatuda üle asukoha eelvaliku etapi järgse ala piiri (teisisõnu võib detailse lahenduse koostamisel vastavat piiri rootorilabade ulatuse võrra täpsustada). Rõhutame, et kokkulepe vastava kinnistu omanikuga, kelle kinnistule ulatuksid labad, tuleb saavutada nagunii.</p>	<p>MKM on avaldanud seisukoha, et tuuliku laba on tuuliku kui ehitise osa. Tuulepargi ala piiresse peab mahtuma terve ehitise. Seega ei saa laba ulatuda üle piiri.</p> <p>Rahandusministeerium on esitanud erinevaid arvamusi, kuid kuna nimetatud arvamused on lihtsalt arvamused, mitte riigikohtu lahend, siis õiguskindluse huvides ei soovi me planeeringut teha ebakindlaks. Ptk 3.2.1 lisatakse: <i>Elektrituuliku osaks on ka tuuliku laba – seega peab tuuliku laba, selle igas võimalikus asendis, jääma määratud eelvaliku alale.</i></p>
<p>VII Asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitatavale alale uute elamute rajamine saab toimuda ainult omal riisikol ega või täiendavat puhvertsooni luua.</p> <p>EV ptk-st 3.2.1 võib justkui välja lugeda, et elektrituuliku ja elamu vaheline puhver rakendub üksnes elamutele, mis on ehitatud kuni asukoha eelvaliku otsuse tegemiseni. Samas, EV-s ei ole otsesõnu ja selgelt</p>	<p>Arvamus arvestatakse ja planeeringu eelvaliku osa seletuskirja ja joonisele lisatakse ühe kilomeetri mõjuvöönd, milles ei pruugi olla võimalik tagada määruse kohast müratundlikku ala mura normtasel. Järgmises etapis tuleb lähtuvalt tuulikute asukohast, nende tehnilistest parameetritest ja koosmõjust täpsustada mõjuvööndi piiri, milles ei ole võimalik kavandada müratundlikku ehitist või maakasutust.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>reguleeritud asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitataval alal võimalike uute elamute kavandamist. Tegemist on aga lahendust vajava küsimusega.</p> <p>Nimelt, KOV EP-ga leitakse tuulepargile kui olulise ruumilise mõjuga ehitisele asukoht ning koostatakse seejärel detailne lahendus (PlanS § 95 lg 1, § 95 lg 7). Rahandusministeerium on väljendanud seisukohta, et KOV EP menetluses ei saa asukohta valida nii, et asukoht jääb abstraktseks. Teisisõnu – olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht ei saa olla pärast asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmist veel ajas pidevalt muutuv (samal põhjusel peab näiteks kavandatava elektriuuliku vundament Rahandusministeeriumi seisukoha järgi jääma asukoha eelvaliku etapi järgse ala piiresse). Asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitatavale alale uute elamute rajamise lubamine koos uue puhvertsooni moodustamisega tähendaks aga, et KOV EP ei ole elluviidav ja välja valitud olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht olekski ajas pidevalt muutuv (kahanev).</p> <p>Võimalik detailse lahenduse koostamise aegne ajutine planeerimis- ja ehituskeeld (PlanS § 110) ei ole piisav lahendus esmalt juba seetõttu, et vastava keelu kehtestamine otsustatakse ilmselt vallavolikogu poolt eraldi detailse lahenduse koostamise menetluse käigus (vähemalt asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõus ei ole ühtegi märget nimetatud keelu kohta). Pealegi, ajutine planeerimis- ja ehituskeeld ei laiene ehitiste ehitamisele, milleks ei ole ehitusteatise esitamine ega ehitusluba nõutav (PlanS § 110 lg 4). Kirjeldatud objektide alla kuuluvad näiteks ka alla 20 m² ehitisealuse pinnaga elamud (EhS lisa 1).</p> <p>Järelikult, kui olemasolevate elamutega peab tuuleparkide kavandamisel nagunii arvestama, siis ilmselgelt ebaproportsionaalne oleks võimaldada mistahes järjekordse uue elamuga täiendava puhvertsooni loomist (mis võimaldaks ka kuritarvitusi ning võib tuuleparkide arendust pärssida või lausa välistada).</p> <p>Lisaks tuleb asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitatavale alale uue elamu rajamisel arvestada, et tuulepargi püstitamise järgselt ei pruugi Keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 („määrus nr 71“) kehtestatud müra normtasemed elamu maa-aladel (vähemalt ilma lisameetmeteta) täidetud olla. Ühestki õigusaktist ei tulene kohustust, et uue elamu kavandamisel peab keegi kolmas isik (näiteks tuulepargi arendaja) tagama müra normtaseme täidetuse. Määruse nr 71 seletuskirjas on pealegi selgitatud: „Kohalik omavalitsus ei tohiks lubada näiteks tööstusala kõrvale uue elamupiirkonna rajamist, kui ilmneb, et tööstusala ei suuda tagada elamupiirkonnas sihtväärtuse täitmist. Alternatiivina peab sihtväärtuse täitmise tagama elamupiirkonna arendaja. Kui aga elamupiirkonna rajamine oli ette nähtud juba üldplaneeringuga, peab rajatav tööstusettevõtte või muu müraallikas arvestama asjakohaste normidega.“</p> <p>Rahandusministeerium on avaldanud planeerimine.ee portaalis ka selgitava skeemi (kohaldub nii üldplaneeringu kui KOV EP asukoha eelvaliku etapi kohta).</p> <p>Seega teeme ettepaneku EV eelnõud täiendada ja märkida, et asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitatavale alale või kõnealusest alast EV-s kehtestatud elektriuuliku ja elamu vahelise puhvertsooni raadiusesse on uute elamute rajamine lubatud omal riisikol üksnes järgimisi tingimusi arvestades: i) uued elamud ei tekita uut elektriuuliku ja elamu vahelist puhvertsooni; ii) elamu rajaja peab ise tagama meetmete rakendamise, millega uue elamu juures ka tuulepargi püstitamisel müra normtase ületatud ei saa; iii) uue elamu rajaja peab vajadusel ise tagama meetmete rakendamise, et ka teised tuulepargist nimetatud elamule lähtuvad võimalikud mõjutused oleksid vastuvõetavad.</p>	
<p>VIII Natura asjakohase hindamise järeldused vajavad (sõnastuslikku) täpsustamist.</p> <p>EV ptk-s 3.6 on selgitatud: „Detailse lahenduse KSH koostamisel tuleb ekspertgruppi kaasata linnustiku ekspert ning läbi viia täiendavad linnustiku uuringud (kirjeldatud eespool), mille alusel tuleb korrata Natura asjakohast hindamist Suursoo-Leidisoo linnuala ja Marimetsa-Õmma linnuala suhtes. Detailse lahenduse Natura hindamise tulemusena (ja seal välja pakutud leevendavate meetmete rakendamise läbi) tuleb ebasoodne mõju Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele välistada.“</p> <p>KSH I eelnõu ptk-s 4.6 („Natura asjakohane hindamine“) on mõjude hindamisel Natura 2000 Suursoo-Leidisoo ja Marimetsa-Õmma linnualadele märgitud (alaptk-s 4.6.3): „Kavandatav tegevus ei mõjuta otseselt Suursoo-Leidisoo ega Marimetsa-Õmma linnualade terviklikkust. Mõlemad alad jäävad vähemalt 600 m kaugusele</p>	<p>Ettepanekut arvestatakse ja KSH aruande sõnastust korrigeeritakse Natura hindamise osas üheselt mõistetavamaks.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

potentsiaalselt sobilikest aladest ning kõigi kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaigad jäävad vähemalt 1 km kaugusele, mis välistab tuulikute olulised otsesed häiringud elupaikade liikidele. Samas kasutavad liigid alasisid toitumisalana. /---/ Ala 2 osas on võimalik negatiivne mõju must-toonekurele, kes kasutab Vihterpalu jõe lõunaosa toitumiseks. Palivere raba võib olla kaljukotka potentsiaalne toitumisalana.“

KSH I eelnõu alaptk-s 4.6.4 on toodud leevendavad meetmed, sh „Detailse lahenduse KSH koostamisel tuleb ekspertgruppi kaasata linnustiku ekspert ning läbi viia täiendavad uuringud, mille alusel tuleb korrata Natura asjakohast hindamist Suursoo-Leidisoo ja Marimetsa-Õmma linnualade suhtes.“ ning „Detailse lahenduse koostamisel linnustikuekspertide kaasamine ning täpsustavate linnustiku uuringute läbiviimine, mille alusel hinnatakse vajadusel detailse lahenduse KSH käigus mõjusid linnuala kaitse-eesmärkidele ning välditakse tuulikute kavandamist linnuala kaitse-eesmärgiks olevate liikide olulistele toitumisaladele.“

KSH I eelnõu alaptk-s 4.6.5 on Natura asjakohase hindamise järelendusena viidatud sisuliselt samale tingimusele (lisatud on, et Natura asjakohast hindamist korratakse „vajadusel“). Samas alaptk-s on järeltatud:

„Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapi koostamise täpsusastmes (mil puudub detailne info kavandavate tuulikute, trasside asukohtade, parameetrite jm kohta) ei ole planeeringu rakendumisel ette näha ebasoodsate mõjude avaldumist Natura 2000 võrgustiku aladele ega nende kaitse eesmärkidele, arvestades planeeringuga seatud tingimusi ja suuniseid detailse lahenduse etappi.“

Utilitas Windi hinnangul tuleks nii EV kui KSH I eelviidatud lõikude sõnastus üle vaadata.

Nimelt, asukoha eelvaliku tegemist ehk KOV EP esimest etappi on käsitletud kõrgema taseme strateegilise planeerimisdokumendina ja ühtlasi „kavana“ loodusdirektiivi art 6 lg 3 tähenduses (vt MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing koostatud dokument „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis“, ptk 4.1). Euroopa Komisjon on juhise „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sättes“ (2019/C 33/01) ptk-s 4.6.1 selgitanud, et Natura asjakohane hindamine tuleb läbi viia enne kava heakskiitmist. Sama juhise ptk-s 4.7.3 on Euroopa Komisjon omakorda märkinud, et „Heakskiitmisotsuse võib teha ainult pärast seda, kui nad on veendunud, et kava või projekt ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju.“ Muu hulgas võivad vastava mõju ära hoida leevendusmeetmed (juhise ptk 4.6.6).

MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing koostatud dokumendis „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis“ on ptk-s 4.2 selgitatud, et „Euroopa Komisjon on välja toonud, et Natura asjakohasel hindamisel ei pea strateegilise planeerimisdokumendi tasandil minema üksikasjalikumaks või kasutama rohkem ressursse, kui on Natura alade kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalik ning oleks kohatu ja teostamatu hinnata mõju detailsusastmes, mida tavaliselt nõuab projekti tasandi asjakohane hindamine. Järelikult kõrgema tasandi strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste ise määrab Natura asjakohase hindamise võimaliku ulatuse ehk tuleb arvestada strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastet ja seatud. /---/ Kui strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste ei võimalda Natura asjakohase hindamise tulemusena anda lõplikke hinnanguid kavandatava tegevuse elluviimisega kaasnevatele mõjudele nt ehituse- ja kasutuse etappi (mahu, koha jm spetsiifilisi), tuleb siiski ette näha meetmed ja tingimused, millega abil välistatakse ebasoodne mõju Natura alale ja mis võimaldavad järeltada, et ebasoodne mõju puudub. Selleks tuleb välja pakkuda meetmed ehk tingimused järgmisele planeerimise või loatasandile, iga kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi suunise osas, millel võib olla mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.“

KSH I eelnõus ptk-s 4.6.1 on asjakohaselt selgitatud: „Kavade ja suurema üldistustasemega planeeringute puhul (nagu seda on ka eriplaneeringu I etapp) viiakse Natura hindamine läbi vajalikus täpsusastmes lähtudes seejuures strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmest, mis peab võimaldama kindlaks teha tundlikke/ohustatud piirkondi ning konflikte/riske, millega on vajalik edasistes planeerimise etappides arvestada.“

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>Seega peaks EV ja KSH I raames läbi viidav Natura asjakohane hindamine selgelt kinnitama, et välja valitud asukohta on võimalik tuuleparke rajada nii, et ebasoodne mõju Natura 2000 aladele on välistatud. Tegemist on meie arvates antud juhul sõnastusliku küsimusega.</p> <p>Keskkonnaministeerium on oma 01.11.2021 kirjas nr 1-17/21/4534-2 LEMMA OÜ-le samuti järeldanud: „Seega peab asukoha eelvaliku etapis tekkima põhimõtteline veendumus, et planeeringu täpsusastet silmas pidades on olemasoleva info põhjal võimalik valitud asukohta kavandavat tegevust realiseerida nii, et ebasoodne mõju Natura aladele ja kaitse-eesmärkidele on välistatud. /---/ lõplik veendumus, et planeeringu elluviimisel on ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele välistatud, peab selguma planeeringu kehtestamise ajaks.“</p> <p>Palume ühtlasi kaaluda, kas järgmise menetlusetapi uuringuid on õige otseselt „leevendusmeetmeteks“ nimetada (vrd Euroopa Komisjoni juhise „Natura 2000 alade kaitsekorraldus Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätteid“ (2019/C 33/01), ptk-s 4.6.6 ja MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing koostatud dokumendi „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis“, ptk-s 3.2 esitatud näited leevendusmeetmetest). Tegemist on pigem tingimuse/suunisega järgmiseks menetlusetapiks.</p> <p>Eeltoodud loogika käib ka võrguühenduse rajamise Natura asjakohase hindamise kohta (KSH I eelnõu ptk 6.4) – KSH I alaptk-s 6.4.3 esitatud Natura asjakohase hindamise järeldustest peaks selgelt välja tulema, et käsitletud trassikordidoridesse on võimalik tuulepargi ühendus põhivõrguga rajada nii, et ebasoodne mõju Natura 2000 aladele (Marimetsa-Õmma linnu- ja loodusalad) on välistatud.</p> <p>Seega teeme ettepaneku EV ja KSH I Natura asjakohase hindamise tulemuste sõnastust kohendada nii, et Natura asjakohane hindamine järeldaks (asukoha eelvaliku etapi täpsusastet arvestades), et välja valitud asukohta on võimalik tuuleparke (sh ühendust põhivõrguga) rajada nii, et ebasoodne mõju Natura 2000 aladele on välistatud. Ühtlasi tuleks kaaluda järgmise menetlusetapi jaoks sätestatud uuringuid nimetada „leevendusmeetmete“ asemel „suunisteks“ või „tingimusteks“.</p>	
<p>IX KSH I-s on ekslik märged, justkui KOV EP-ga muudetak üldplaneeringut.</p> <p>KSH I ptk-s 3 on märgitud: „Asukoha eelvaliku potentsiaalsed alad jäävad Lääne-Nigula valla üldplaneeringu kehtivuse alale ja muudavad üldplaneeringut.“ Tegemist on ilmselt sõnastusveaga. Kehtiva PlanS-i kohaselt ei saa KOV EP-s üldplaneeringu muutmise ettepanekut teha, kõnealune võimalus luuakse eeldatavalt eelnõu 696 SE raames PlanS-i täiendades.</p> <p>Seega teeme ettepaneku kasutada läbivalt KSH I kokkuvõttes kasutatud terminoloogiat – koostatav KOV EP on maakonnaplaneeringut muutev ja kehtivat üldplaneeringut täiendav.</p>	<p>Arvamust arvestatakse ja käsitlus sõnastatakse (hetkel, kui seadusemuudatused pole ära tehtud) <i>koostatav KOV EP on maakonnaplaneeringut muutev ja kehtivat üldplaneeringut täiendav.</i></p>
<p>X Vallavolikogu asukoha eelvaliku otsuse eelnõud tuleb täpsustada asukoha sobivaks tunnistamise osas.</p> <p>Vallavolikogu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu resolutsiooni p-d 1-3 sätestavad: „1. Võtta vastu Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala 2 suurusega u 2431 ha, mis asub Jaakna, Luigu, Piirsalu, Rõuma, Seljaküla ja Vidruka külade territooriumil. 2. Tunnistada vastavaks Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik ala 2 (AB Artes Terrae OÜ) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne (OÜ Lemma). 3. Võtta „Lääne-Nigula tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja I etapi aruanne“ aluseks Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel alal nr 2.“</p> <p>Ehkki mõte tuleb nimetatud resolutsiooni punktides selgelt välja, palume kaaluda PlanS § 109 lg-st 2 tulenevalt sõnastuslikku täiendust, mille kohaselt kinnitatakse asukoha eelvaliku ala 2 tuulepargi püstitamiseks sobivaks.</p> <p>Samuti tuleneb EV ptk-dest 3.2-3.2.2, et tuulepargi põhivõrguga ühenduse ehk ühendusliini eelvaliku alad paiknevad osaliselt väljaspool EV ptk 3.2.1 kohast tuulepargi eelvaliku ala. Hetkel jääb selgusetuks, kas neid käsitletakse siiski asukoha eelvaliku otsusega sobivaks kinnitatava ala nr 2 osana. Vallavolikogu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu joonisel kujutatud ala nr 2 ühendusliini eelvaliku ala ei hõlma. Samas, KOV EP koostatakse olulise ruumilise mõjuga ehitise püstitamiseks (PlanS § 95 lg 1), milleks on tuulepark tervikuna</p>	<p>Arvamust arvestatakse ja tehakse vastav täiendus.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>(elektrituulikud ning elektrituuliku omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavad seadmed, ehitised ning rajatised, sh kõrgepinge kaablid ja/või õhuliinid ja alajaamad). Järelikult peab asukoha eelvaliku otsusega kinnitama kõigi nimetatud rajatiste asukoha (PlanS § 109 lg 2). Seega tuleb vallavolikogu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu resolutsiooni täpsustada nii, et oleks selge, et ka EV ptk 3.2.2 kohaste ühendusliini eelvaliku alade osas tehakse asukoha eelvaliku otsus.</p> <p>Seega teeme ettepaneku täpsustada vallavolikogu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu resolutsiooni nii, et selgelt tuleneks, et ala nr 2 ning (või seal hulgas) ühendusliini eelvaliku alad kinnitatakse sobivaks tuulepargi püstitamiseks.</p>	
	<p>XI Kaaluda tuleks PlanS-i muudatusega võimaldatava projekteerimistingimuste menetluse rakendatavust. Rahandusministeerium on eelnõu 696 SE raames välja töötanud PlanS-i muudatuse ettepaneku, mille kohaselt KOV EP detailse lahenduse koostamise etapist on võimalik loobuda, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega, sealhulgas on asukoha eelvaliku otsuses toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused.</p> <p>Seega oleks mõistlik praeguses etapis kaaluda, kas asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmise järel on antud juhul võimalik detailse lahenduse koostamise asemel anda tuulepargi (elektrituulikute ning elektrituuliku omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavate seadmete, ehitiste ning rajatiste, sh kõrgepinge kaabli ja/või õhuliini ja alajaama) rajamiseks projekteerimistingimused. Utilitas Windile arusaadavalt on eelduseks, et EV-s on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused ja oluline mõju, sh ebasoodne mõju Natura 2000 aladele on välistatud ning ka tuulepargi juurdepääsuteed ja elektriühendused on asukoha eelvalikus kavandatud täpsusastmega, mis võimaldab projekteerimistingimuste andmist. Kokkuvõttelikult peab olema juba asukoha eelvaliku etapis kujunenud veendumus, et välja valitud asukohta on võimalik tuuleparki rajada. Utilitas Windi hinnangul ei välista projekteerimistingimuste menetlust kohustus enne projekteerimistingimuste andmist veel täiendavaid uuringuid läbi viia.</p> <p>Seega teeme ettepaneku kaaluda ja vaadata EV ja KSH I järeldused ja tingimused üle, lahendamaks küsimus, kas ka antud KOV EP detailse lahenduse koostamise etapp on võimalik asendada projekteerimistingimuste andmisega.</p>	<p>Arvamust ei arvestata, eriplaneeringu koostamist jätkatakse selliselt, et tehakse eriplaneeringu detailne osa.</p>
2	<p>Elering, 15.12.2022 nr 11-4/2022/902-2</p>	
	<p>Planeeringuala lähedusse jääb Eleringi poolt hallatavaid elektripaigaldisi, mille puhul tuleb arvestada kaitsevööndiga, kus on piiratud tegutseda. Kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud ehitusseadustiku §70 lõike 8 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73. Kõik ristumised Eleringi taristuga ja kaitsevööndis planeeritavad tegevused tuleb kooskõlastada Eleringiga. Gaasitaristu objekte planeeringualale ega selle lähedusse ei jää.</p> <p>Eleringi liinikoridori on tuulepargi ühendusliini jaoks võimalik kasutada, aga kahe liini vaheline kaugus sõltub liinide pingest. Liini telgede vahelised nõutud kaugused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaks 330 kV õhuliini- 33m • 330 kV ja 110 kV õhuliini- 30m • Kaks 110 kV õhuliini- 20m 	<p>Eelnõu seletuskirja liinikoridoride peatükki täpsustatakse järgmise lausega: <i>Ühendusliini ristumisel muu taristuga tuleb lähtuda ehitusseadustiku alusel määratud kaitsevöönditest ning koostöös kaitsevööndit haldava isikuga leppida kokku tingimused kaitsevööndisse ühendusliini rajamise tingimustes.</i></p>
3	<p>Kaur Järve, Mare Kiis, 20.12.2022</p>	
	<p>Saadame Seljaküla elanike arvamuse eriplaneeringu kohta, mis puudutab lisaks looduskeskkonnale ka inimeste tervise mõjusid ja mõningaid fakste uuringutest. Saadud aruanne oli vastuoluline ja tundub et ka suunatud.</p> <p>Seljaküla piirkonda jäävate talude elanike arvamus on endine, millele kogusime allkirju ja esitasime 2020.a: säilitada metsa- ja rabaalad ning looduskeskkond oma elurikkusega.</p> <p>Leida tuugenite sobivam asukoht, rajada päikeseenergia põhinev elektrijaam või äärmisel juhul tuugenite kaugus elamutest min 5km.</p>	<p>Eriplaneeringu koostamisel on Lääne-Nigula vallas kaalutud 3 asukohta, millest potentsiaalselt kõige väiksemate keskkonnamõjudega alaks osutus eriplaneeringu asukoha valiku otsuses kajastatud ala. Vallas (ja Eestis tervikuna) puuduvad inimasustusest kaugel olevad alad, mis ühtlasi ei oleks metsa- ja rabaalad.</p> <p>Tuuleparkide rajamine on vajalik tulenevalt kliimaeesmärkidest, vähendamaks kasvuhoonegaaside heidet ning tagamaks energiajulgeolekut. 30. detsembril 2022 jõustus Euroopa Liidu NÕUKOGU MÄÄRUS 2022/25771, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks. Nimetatud määrusega</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>Miks on meil vaja tuuleparke=tööstuskeskkonda metsaaladele ja põlisküladesse? Kellele kasulik? Inimene, looduskeskkond ja tervis on unustatud majandusliku kasu nimel.</p>	<p>loetakse taastuvenergiavõimsuste, sh tuuleparkide rajamina ülekaalukaks avalikuks huviks, mis võrdsustatakse rahva tervise ja elanikkonna ohutusega. Liikmesriigid tagavad vähemalt ülekaalukat avalikku huvi pakkuvate projektide puhul, et üksikjuhu õiguslike huvide tasakaalustamisel antakse planeerimis- ja loamenetluses eelis taastuvenergiajaamade - ja seadmete ehitamisele ja käitamisele ning sellega seotud võrgutaristu arendamisele. Liikide kaitse puhul kohaldatakse eelmist lauset ainult siis ja niivõrd, kui võetakse asjakohaseid liigikaitsemeetmeid, mis aitavad kaasa liigi populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamisele või taastamisele, ning selleks tehakse kättesaadavaks piisavad rahalised vahendid ja alad.</p>
<p>1. Metsa ja rabade säilitamine ja taastamine Eesti peab 2030.a suurendama maakasutuse ja metsanduse valdkonnas süsiniku sidumist 2,5 miljoni tonnini. Kuidas on see võimalik kui äriameestel on soov suuri raadata metsa ja raba-alasid.</p>	<p>Esitatud arvamus ei seonu otseselt eriplaneeringu asukohavalikuga. Tuuleelektrijaama rajades on vajalik ühe elektrituuliku kohta raadata u 2 ha metsa. Samas tuuleparkide summaarne süsinikubalanss on taastuvenergia tootmisest tulenevalt positiivne (st süsiniku heidet vähendav).</p>
<p>2. Veerežiimi muutused ja mõju vesikonnale. Korduvad Vihterpalu jõe süvendamisest ja voolusängi muutmisest, otseteede rajamisest ning vesistele aladele kuivenduskraavide rajamine aastakümnete vältel on muutnud kohalike elanike kaevud suve lõpus/sügisel kuivaks (Vanatoa, Uuetoa, Saue, jm) Kuidas mõjub pinnasele ja veehaardele tuugenite ehitus kui lõhutakse veelgi tundlikku pinnast?</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Veerežiimiga seonduvat on käsitletud KSH aruandes ning planeeringu seletuskirjas ptk 3.10 on seatud tingimused detailse osa koostamisel täiendava käsitlemise vajaduseks. Arvestades potentsiaalset tuulikute kaugust elamualadest (ja seega kaevudest) siis on ebatõenäoline, et vundamentide ehitus mõjutaks kaevude veerežiimi, kuid antud teema käsitlemise vajadus detailse lahenduse etapis on ette nähtud.</p>
<p>Taastuvenergia võtab ära maismaad, samas meres vaba maad piisavalt. Tuuleenergiaajamad ei tööta 60-70% ajast, päikeseenergia ~50% ei tööta. Praegu salvestusvõimalused puuduvad, mis on võimalikud meretuuleparkide puhul</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust.</p>
<p>Tervis ja raha, rohepööre versus rohepesu. Taanis kasutatakse lisaks taastuvenergiale - tuulikutele ka naftal põhinevaid elektrijaamu, sest ainult tuul ei aita. Saksamaal on plaan sulgeda kivisõe elektrijaamad 2038.a. Energiaärimeeste jaoks on esikohal majanduslik kasu ja sõna roheline energia on lihtsalt rohepesu. EG poolt kasutatavaid väljendeid „keskkonnasõbralik“ ja „ökoloogiliselt ohutu“ ning muid sama tähendusega sõnu või väljendeid ei tohi kasutada kui puudub sellekohane tõendusmaterjal“(Eesti reklaamiseadus § 3 lg 4)</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust.</p>
<p>Tervise ja keskkonnamõjudest Tervis on täieliku füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund, mitte ainult haiguse või puude puudumine I Füüsiline (kehaline) tervis Rahvaterviseeadus § 4 punkt 13 sätestab, et müra-, vibratsiooni-, ultraheli-ja infrahelitate ei tohi esile kutsuda tervisehäireid ning peab vastama puhke-ja olmetingimustele kehtestatud nõuetele. Tuuleparkide kohta puuduvad asjakohased tervisekaitselised normid ja planeerijad kasutavad tööstusalade norme, mis on tervist ohustavate riskidega, on spetsiifilised ja vajavad kehtestatud valdkondlikke spetsiifilisi norme. Elektrituulikute rajamine ohustab tervist, keskkonda, majandust ja julgeolekut. Eriti suur mõju tervisele on tuugenist 15km raadiuses olevatele elusolenditele. 1. Müra Tuulegeneraatorid tekitavad: - kuuluvat müra,</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel on määratud välisõhus leviva müra normtasemed ning välisõhus leviva müra piiramise eesmärgil planeeringu koostamise kohta esitatavad nõuded. Mõjude hindamisel ja planeeringu koostamisel on arvesse võetud nimetatud määra ja nende alusel kehtivaid normväärtusi, mis on mürahinnangu kohaselt lähimate elamute juures tagatud. Järgitakse sealjuures, et tagatud oleks elamualadel müra öine sihtväärtus 40 dB. Selgitame, et Eesti müranormid ühtivad hästi WHO soovitusetega. WHO soovib tuulikute puhul rakendada väärtust 45 dB L_{den}.¹</p>

¹ World Health Organization. 2018. Environmental noise guidelines for the European region. Executive summary.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<ul style="list-style-type: none"> - madalsageduslikku müra (10-160 Hz), - infraheli (alla 20 Hz, inimkõrv ei kuule seda) ja - vibratsiooni, mis on omavahel üleminevad. <p>Kuuldav müra häirib ~6 km raadiuses ja infraheli kuni 20km kaugusele Müra WHO andmetel on piirnormid öösel 20-25 Mb mitte 30, maal, puhkerajoonis võiksid olla normid väiksemad. Tuugeneid käsitletakse tööstusmürana. Suur osa tuulegeneraatori mürast on madalsageduslik, mis tekitab unehäireid, peavalu, ärritust, pearinglust (nüstagne), iiveldust, oksendamist, psüühikahäireid (sh hallutsinatsioonid), mälu- ja kontsentratsioonihäireid</p>	
<p>2. Madalsageduslik müra – infraheli ohud. Sõjategevuses kasutatakse ära infraheli rahvahulkade mõjutamiseks, mille aluseks on inimese bioloogilised rütmid. Võimalus tekitada hirmu ja vastane paralüüsi, muuta võitlusvõimetuks ja tahtevõimetuks. <i>Infrahelirelva on kasutatud USA vägede rünnakus Jugoslaavias</i></p> <p>Eriti olulised on inimese bioloogilised rütmid, mida infraheli negatiivselt mõjutab Südamerütm 1-2Hz aju deltarütm (uneseisund) – 0,5-3,5Hz aju alfarütm (puhkeseisund) – 7-12Hz aju beetarütm (mõttetegevus) -14-35Hz Eriti ohtlik 6-9Hz. Infraheli sagedusega 7Hz teeb võimatuks igasuguse mõttetegevuse: inimesel tekib tunne, et pea on lõhkemas. Inimese siseorganite (süda, magu, kopsud, sisekõrv) võnkesagedus jääb vahemikku 3-12Hz. Madalamatel sagedustel võib infraheli tekitada krampe, halvatust, valuastingsid. Suurendades helisagedust võib põhjustada peapööritust, teadvusekaotust ja isegi surma. (Sõdurileht 21.01.2013 https://issuu.com/sodurileht/docs/sl_21_01_13/6</p> <p>Öine müra suurendab kardiovaskulaarhaigusi, s.h. hüpertensiooni. (George W. Kamperman and Richard R. James. (2008). The "HOW TO" guide to siting wind turbines to prevent health riskis from sound. Ameerika Ühendriigid.). Enne kui tekivad probleemid, on oluline kui kaua keegi kahjuliku mõjuriga kokku puutub. Soome Keskkonnatervise Assotsiatsiooni andmetel põhjustab madalsageduslik infraheli tuuleturbiinidest kuni 15–20 km kaugusel elavatele inimestele terviseriske. Soome Tervise ja Heaolu Instituudi (THL) 2020. a uuringu kohaselt on 15 protsenti tuuleparkide 2,5 km raadiuses elavatest inimestest kergete sümptomitega ja kolmandik raskete sümptomitega. Veel 20 km raadiuses on 5 protsenti sümptomaatilised. https://tvky.info/2020/11/vttn-tutkija-ei-itse-asuusi-kahden-kilometrin-paassa-tuulivoimalasta/ Müraärritust suurendab ka tuulegeneraatorite nägemine</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Madalsagedusliku müra teemat on käsitletud KSH aruande ptk 4.10.3. Detailse lahenduse koostamisel tuleb tagada sotsiaalministri 04.03.2002 määruse nr 42 „Müra normtaseme mõõtmise meetodid“ lisa alusel kehtivad madalsagedusliku müra tasemed eluruumides.</p>
<p>3. Varjutus ja vilkuv valgus Teoreetiliselt võivad 45m rootori läbimõõduga tuuliku varjud ulatuda 4,8m kaugusele Nn diskoeffekt tekitab düskomforti, peavalu, sügavat ruumilist desorientatsiooni ja krampe. Epilepsiahaigetel 2-14%-l on oht saada valgusstimulatsioonile vastuseks krambid. Tundlikud on kuni 3% elanikkonnast - muutused EEGs.</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Varjutuse ulatus ja kestvus on täpselt väljaarvutatav suurus kui teada on tuulikute mõõtmed ja paiknemine. Planeeringu seletuskirjas Ptk 3.13 on määratud tingimused seonduvalt varjutusega. Detailse osa koostamisel tuleb teha varjutuse analüüs.</p>
<p>4. Tuugeni vibratsioon levib kilomeetreid helisagedus vahemikus 0,05 kuni 0,9 Hz Kriitiline leviala on kuni 100 m tuulikust. Põhjustab vibratsioonitõbe, mille tagajärjel tekivad kesknärvisüsteemi talitluse häired- kiire väsimine, peavalu, kuulmisnärvi kahjustused Tuulegeneraatori sündroom Peamiselt koosneb sündroomi patoloogia järgnevatest häiretest: tasakaaluhäired; äge ülepinge; krooniline unetus ja</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Koostatud planeeringulahenduse alusel on võimalik igal koduomanikul tagada, et tuulik (tuuliku laba, mitte vundament) ei tuleks tema kodule lähemale kui 1,5 km.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>selle tagajärjed; krooniline stress ja selle tagajärjed ning pikaajaline vibratsioonist tekkinud kahjustus (vibratsioonitõbi).</p>	
<p>Õnnetusjuhtumid - generaatori mehhanismi purunemine - mehhaanilised traumad, generaatorist kemikaalide (määrdeainete) leke, saastumine kemikaalidega tuuleturbiini hoolduse (pesemise) käigus ja krooniline mürgistus kemikaalide sattumisest loodusesse (joogivette, bioloogilisse ringesse).</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Sarnased väga väikese tõenäosusega juhtuda võivad ohud on kõigil energiatootmise viisidel ja tehnoseadmetel.</p>
<p>II Vaimne tervis Negatiivne vaimne tervis kätkeb endas psüühikahäireid, vaimse tervise probleeme ja nende sümptomeid. Psüühiline koormus tuleneb liiga kiiretest muutustest, teadmatusest, elukoha ja maa väärtuse langemisest.</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Igasugune energiatootmine võib esile tuua viidatud probleeme.</p>
<p>III Sotsiaalse heaolu seisund Raske on hinnata keskkonnamõjusid ja kes seda uurib ning mida arvestab Elame puhkealal ja soovime elada puhtas elukeskkonnas metsade ja rabade keskel, mis on hapniku tootmise ja puhta elukeskkonna alus.</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust.</p>
<p>Tuulepargid avaldavad keskkonnale suuremat mõju, kui varem arvati 17.10.2018 (https://scitechdaily.com/wind-farms-cause-more-environmental-impact-than-previously-thought/) Harvardi teadlased Miller ja Keith uurisid tuuleenergia koheseid kliimamõjusid. Uuring: kattes kolmandiku mandriosat tuuleturbiinidega soojendaks USA mandriosa pinnatemperatuuri 0,24 kraadi Celsiuse järgi, kusjuures suurimad muutused toimuvad öösel, kui pinnatemperatuur tõusis kuni 1,5 kraadi võrra. See soojenemine on tingitud sellest, et tuuleturbiinid segavad aktiivselt atmosfääri maapinna lähedal ja kõrgel, eemaldades samal ajal atmosfääri liikumisest.</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Juhime tähelepanu, et viidatud artikkel toob ühtlasi välja ka, et tuuleenergia mõjud on tundvalt väiksemad kui mõjud, mis kaasnevad fossiilsete kütuste kasutamisel energia tootmiseks.</p>
<p>Taastuvenergia ebastabiilsus. Kliimaeesmärkide saavutamine on olnud ja saab edaspidi olema üks suur äriprojekt. EL Kliimanetraalsuse saavutamine 2050.a Akadeemik Anto Raukas: <i>Inimmõju on praegu looduslikes tsüklites vaid „müra“ tasemel. Inimese mõju kliimale on tühine võrreldes päikese aktiivsusega. Keegi ei eita, et ilm praegu soojeneb ja süsihappegaasi hulk atmosfääris kasvab. Kuid viimase hulk on tsükliliselt muutunud ka varasematel geoloogilistel perioodidel, mil inimõjust rääkida oleks kohatu.(Kliima ja teadusemüüdid meie ümber)</i></p> <p>Tuulepargid mõjutavad inimese tervist müraga, vibratsiooniga, vilkuva valgusega, õnnetusjuhtumitega, elukeskkonna kiirete muutustega ning veel teadmata põhjustega</p> <p>Kadunud akadeemik Endel Lippmaa oli veendunud, et kliimapaanika ainuke mõte on teha raha. Teadust pole siin ollagi. See on kõva bisnis ja poliitika. Niimoodi saab müüa tuulikuid, millel muidu poleks mingit turgu. Saksamaal on tuuleenergia vastu 1100 vabaühendust. Vastuseis tuuleenergiale Saksamaal on järsult kasvanud, kuna on ilmenud selle tegelikud puudused. Need reostavad maastikku, põhjustavad müra ja ohustavad loomaliike. Elanikud ei soovi oma kodu lähedale elektrijaamu. Saksa arstid ja selle ala teadlased on juba väljendanud muret tuugenite mõjupiirkonnas elavate inimeste tervise pärast, isegi Saksamaa haigekassad on kasutusele võtnud oma tuuleelementidest põhjustatud haiguste koodeksi. Uuringud 1) Soomes uuriti 2015-2016 üheksas tuulikute lähipiirkonnas elavaid inimesi kolmes grupis tuugenite kaugusest: kuni 2,5km kaugusel elavad inimesed; 2,5-5km ja 5-10km kaugusel elavad inimesed. Küsimused esitati 3007 inimesele, vastas 1513 inimest. Tulemused: viimase kuu jooksul esines: peavalu 41-48% uimasus 20-23%,</p>	<p>Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta lahendust. Esitatud uuringutega tutvuti ja nende sisu võeti teadmiseks.</p> <p>KSH koostaja lähtub valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) tugevalt põhjendatud seisukohast, et kliimamuutused on inimtekkelised ning globaalse kliimasoojenemise pidurdamiseks on vajalik kasvuhoonegaaside heite suuremahuline vähendamine².</p>

² <https://www.ipcc.ch/reports/>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

halb enesetunne	5,2-11%; kõrvade kumisemine (tinnitus) 28-30%	
kõrvade lukkumine (surve)	14-17%	südame rütmihäired 15-21%
Üleväsimuse üle kurtsid	50%,	uinumisraskuste üle 39-45%,
varajane ärkamine	45-53%, stress 30-39%,	ahistustunne 17-26%.

Mured oma püsivate tervisekahjustuste pärast on kuni 40% inimestest.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131157/YTS-2016_Turunen_ym_final.pdf?sequence=1

2) **Austraalia arst Sarah Laurie** (organisatsioon Waubra tegevdirektor) – on uurinud nn tuulegeneraatori sündroomi all kannatavaid patsiente. Kõige raskem on taluda teiste inimeste ükskõiksust, halvaks panu, ei usuta terviseprobleeme.

<https://www.loodusajakiri.ee/tutvustused/Tuulegeneraator.pdf>

3) Eesti keeles on ilmunud raamat **Nina Pierponti** „Tuulegeneraatori sündroom“ on loetav internetis <http://www.windturbinesyndrome.com/img/WTS-estonian.pdf>.

Nn tuulegeneraatori sündroom. Uuringud toimusid Shirley Wind Farmi tuulegeneraatorite läheduses (vaata ka Youtube'i videot „Shirley Wind Project“) majades, mille tuulegeneraatorite mõju all kannatanud inimesed olid maha jätnud. Kõik neli uurijate gruppi töötasid samaaegselt. Näiteks leiti, et tuulegeneraatori rootori labadest lähtuva vibratsiooni helisagedus jääb vahemikku 0,05 kuni 0,9 Hz.

4) Vahemikus **0,05 kuni 0,9HZ** helisageduse mõju tunnistas Ameerika merejalaväe töögrupp juba 1986. aastal inimesele problemaatiliseks. Sõjaväe tellimisel tehtud uuringute alustel tuvastati toona pilootidel vertiigo ehk tasakaaluhäire, maakeeli „merehaigus“, kus kahjustada on saanud eelkõige sisekõrva funktsioonid. Meedikute hinnangul on eelpooltoodud helisageduse mõjuväljas viibimine päevade, rääkimata aastate kaupa tervisele määratult ohtlik.)

5) Biomeditsiini õppinud **dr Maria Alvez-Pereira** Portugalist Lusafona ülikooli professor Lissabonis uuris teadlaste grupiga alates 1980 -dest mürasaaste probleeme: pikaajaline kokkupuude infraheli ja madalsagedusliku müraga võib inimestel põhjustada vibroakustilist sündroomi.

Mis on müra sümptomid?

Sümptomid varieeruvad olenevalt sellest, kas töö või kodus on müra. Kui inimene kohtab mürasaastet ainult töökohal, on kokkupuude lühem ja kehal on aega koormusest taastuda, ütleb Alves-Pereira. Vibroakustilised probleemid pole seotud ainult tuuleenergia. Probleem on aastakümneid vana, kuigi tuuleenergia on viimane mürasaaste allikas, mis põhjustab mürasaastet kodudesse ja töökohtadesse. Tema sõnul võivad probleemid põhjustada näiteks kliimaseadmed või suured kompressorid, isegi lennukid.

Haigusnähtud 1-4.a Kerged meeleoluhäired, seedehäired ja kõrvetised, korduvad suu- ja kurgu infektsioonid, bronhiidid. Keskmise 4-10.a müra keskkonnasvalu rinnus, seljavalu, kurnatus, seen- ja viiruslikud nahaprobleemid, allergiad, veri uriinis jne

4) **J.I Onokpoya J.O'Sullivan, M.J Thompson, C.J Heneghan** (2014.a) viisid läbi kaheksa uuringut, milles osales kokku 2433 inimest. Kõik uuringud olid läbilõikelised ja aruandluse üldine kvaliteet oli mõõdukas. Kuue uuringu (n = 2364) metaanalüüs näitas, et tuuleturbiini müra suurendab oluliselt ärritumise tõenäosust, unehäirete teket, sagesid negatiivsed tervisemõjud ning individuaalsed hoiakud mõjutasid mürale reageerimist

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25982992/>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>5) Tuuleturbiinid ei kiirga müra mitte ainult maa peal; nad kiirgavad ka müra maa alla. Järgides oma maapinna vibratsiooni uuringuid Eskdalemuir'i seismilise monitooringu keskuses, Shotimaa, andis professor Peter Styles oma kokkuvõttearvamus Defenace Estate'ile (Kaitseameti), järgmised soovitusel:</p> <p>a. Määrata 10 kilomeetrine välistustsoon, kuhu ei tohi rajada mitte mingisugust tuuleparki</p> <p>b. Vahemikus 10 ja 50 km ei tohi KOGU lubatud tuulepargi / -turbiini tekitatud seismiliste rms amplituud ületada 0.25 rms, mis mõõdetud Eskdalemuir'is.</p> <p>Norra on teadlik ka tuuleenergia ehituse negatiivsetest keskkonnamõjudest. Norra valitsus kavatseb hõlbustada sotsiaalmajanduslikult elujõulise tuuleenergia mõõdukast ja piiratud arengut, võttes paremini arvesse olulisi keskkonna- ja sotsiaalolulisi. Norra nafta- ja energiaminister Tina Bru arvamus: oluline on hoolitseda ökosüsteemi eest nii kliima kui ka bioloogilise mitmekesisuse osas. Seetõttu otsustas nafta- ja energiaaminister tuuleenergia litsentsimisprotsessi muuta ja karmistada.</p> <p>Norra – põhjapõdrakasvatatavate raskused. Põhjapõdrad väldivad tuuleparke ja liiguvad nendest kuni viie kilomeetri raadiuses. Vabalt liikuvad loomad väldivad tuulikute lähedust. Põhjapõdrade teede sulgemine või kitsendamine võib põhjustada põhjapõdrade kaotusi, kui põhjapõdrad ei pääse traditsioonilistele karjatamis- ja karjatamisaladele. Tuulikud reostavad loodust tohutult. Seda pole enam võimalik tagasi saada, kui ühel ilusal päeval avastatakse, et tuuleenergia pole enam kasulik https://yle.fi/uutiset/3-11466670</p>	
4	<p>AS Eesti Raudtee, 20.12.2022 nr 21-1/2526-10</p> <p>Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande kohta arvamuse avaldamine</p> <p>Teavitamise võimalusest esitada arvamust Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõule ja eriplaneeringu asukoha eelvaliku ning keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas, mis olid kättesaadavad veebiaadressil: https://www.laanenigula.ee/tuuleeneriga-eriplaneering.</p> <p>Eelvalikusse jääv ala (Ala 2), sealhulgas võrguühenduse võimalikud trassikoridorid paiknevad osaliselt Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetrassi koridoris.</p> <p>Raudteetrassi koridori asukoht ning trassikoridoris paiknevate maa-alade üldised kasutamise põhimõtted ja tingimused enne raudtee rajamist, ehitamise ajal ja pärast ehitamist on määratud Lääne maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga "Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetrassi koridori asukoha määramine" (vastavalt PlanS riigi eriplaneering). Käesolevaks ajaks on Turba-Risti lõigul raudtee ehitusprojekt koostatud ja ehitusluba väljastatud ning Risti-Saunja lõigul on raudtee ehitusprojekti koostamine lõppfaasis (edaspidi raudtee ehitusprojektid).</p> <p>Lähtuvalt eeltoodust esitab AS Eesti Raudtee eriplaneeringu koostamisel arvestamiseks alljärgnevad tingimused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arvestada raudtee kaitsevööndis kehtivate piirangutega, mis on kehtestatud ehitusseadustiku §-s 73. 2. Arvestada majandus- ja taristuministri 09.11.2020 määruses nr 71 „Raudtee tehnokasutuseeskiri“ toodud ehitusgabariidi nõudeid. Ehitusgabriit on tee teljega risti oleval tasandil kujutatud piirjoon, millest sissepoole ei tohi ulatuda ükski ehitise või seadme osa. Erandiks võivad olla seadmed, mis on ette nähtud vahetuks koostööks raudteeveremiga. 3. Arvestada raudtee sideehitiste ja elektripaigaldiste, sealhulgas raudtee kontaktvõrgu kaitsevöönditega, mille ulatus ja piirangud on kehtestatud vastavalt majandus- ja taristuministri määruses nr 73 ja EHS-is sätestatud. Planeeritavad lahendused ei tohi takistada raudteerajatiste, s.h raudtee sideehitiste ja elektripaigaldiste hoolduse ja remondi teostamist. 4. Enne raudtee väljaehitamist tuleb eriplaneeringu lahenduste, sealhulgas võrguühenduse trassikoridoride määramisel arvestada raudtee ehitusprojektidega ja raudteetrassi koridoris (puhveralas) kehtivate 	<p>Arvamust arvestatakse punktide 1...8 ja 10 osas ning täiendavalt lisatakse raudteega seonduvad tingimused. Punkti 9 osas arvamust ei arvestata, kuna jääb arusaamatuks <i>hääriv sagedus</i>. Tuulegeneraatorite ehitamine ja nende ühendamine toimub vastavalt kehtivale korrale ja standarditele ning normdokumentidele. Elektrivõrgu sageduse ühtluse tagab võrguettevõtja. Seetõttu ei ole eriplaneeringu detailses osas vajalik hakata tegema eraldi analüüsi (teoreetiliselt) võimalikest tekkivatest häiringutest.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>tingimustega, mis on kehtestatud teemaplaneeringuga "Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetrassi koridori asukoha määramine".</p> <p>5. Tuulikupargi võrguühenduste kavandamisel raudteetrassi koridoris arvestada raudtee ja raudtee kontaktvõrgu kaitsevöönditega ja kehtivate piirangutega.</p> <p>6. Tuulikupargi võrguühenduste kavandamisel õhuliinidena, mis ristuvad projekteeritava Turba-Haapsalu elektriraudteega, tuleb elektriõhuliinide ehitamisel arvestada 3 kV kontaktvõrgu ning raudtee ehitusgabariidist tulenevate piirangutega. Vertikaalvahemikud kontaktvõrgu liini juhtmetest vastavalt „Elektrifitseeritud raudtee kontaktvõrgu ehituse ja tehnokasutuseeskirja“ (edaspidi eeskiri) https://www.evr.ee/files/4--TE-lisa.pdf punktide 2.2.3 ja tabelis 2 toodule.</p> <p>7. Võrguühenduste kõrgepingeõhuliini mastide asukohtade kavandamisel arvestada, et nende kaugus raudtee kaitsevööndi piirist oleks võrdne masti kogukõrgusega. Kõrgepingeliini mastide vähim lubatud kaugus raudteest peab olema vastavalt eeskirja punktis 2.25.2 sätestatud.</p> <p>8. Tuulegeneraatorite asukohtade kavandamisel peab lähtuma avariohtu leevendavatest meetmetest ning arvestada, et nende kaugus raudtee kaitsevööndi piirist peab olema võrdne rajatise kogukõrgusega, millele on lisatud tiiviku laba pikkus. Kuni raudtee ehitusprojekti valmimiseni tuleb arvestada teemaplaneeringuga määratud raudteetrassi koridori piiriga.</p> <p>9. Analüüsida tuulegeneraatoritest elektrivõrku tootva energiaga kaasnevate häirivate sageduste mõju raudtee elektrivarustusele, sealhulgas raudtee kontaktvõrgus ja sidevõrgus.</p> <p>10. Eriplaneeringu detailsete lahenduste, sealhulgas võrguühenduste koridoride määramise korral teemaplaneeringuga määratud raudteetrassi koridori (puhveralasse) ja/või raudtee ehitusprojektiga määratud raudtee kaitsevööndisse, tuleb teha koostööd AS-iga Eesti Raudtee ning taotleda täiendavad tehnilised tingimused.</p> <p>Palume eriplaneeringu koostamisel arvestada eeltoodud tingimustega ning planeeringu algatajal otsustada vajadusel esitatud tingimuste alusel muudatuste sisseviimine eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes. Ühtlasi juhime tähelepanu, et planeeringu koostamise käigus võib selguda täiendavate tingimuste esitamise vajadus.</p> <p>Palume planeeringu lahendus esitada AS-le Eesti Raudtee edasiseks koostööks.</p>	
<p>5 Noarootsi osavallakogu, 13.12.2022 nr 11</p> <p>Lääne-Nigula Vallavolikogu 17.10.2019. a. otsusega nr 54 algatati kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja koos planeeringu lähteseisukohtadega kinnitati tuulepargi asukoha eelvaliku tegemiseks muuhulgas järgmine tingimus: liitumine teha 330 kV alajaama. Tuulepargi alajaama ja 330 kV alajaama vahelise õhuliini pikkus võib olla kuni 15 km. Määrata liini trassi koridor. Esmasel kaardianalüüsil on näidatud alad 4 ja 5, mis asuvad Noarootsi osavallas. Sealjuures alad 4 ja 5 jäävad välja 15 km 330 kV liini koridorist ja ei kohaldu sobivate aladena vastavalt tuulepargi asukoha eelvaliku tingimustele. Eriplaneeringu punktis 3.1 joonisel 1 on alad 4 ja 5 märgitud jätkuvalt kui potentsiaalsed alad 2022. a. Planeeringus ei ole kusagil kirjeldatud, miks need alad selliselt välja on toodud. Vastavalt planeeringu lähteülesandele ja asukoha valiku tingimustele alad 4 ja 5 ei kohaldu kui sobivad alad tuulepargi asukohaks.</p> <p>Ettepanek viia eriplaneeringusse sisse vastavad parandused ja mitte näidata seletuskirja joonisel 1 alasid 4 ja 5 ei eelvaliku tingimustele vastavate ega potentsiaalsete aladena.</p>	<p>Planeeringus on esitatud ülevaade tööprotsessist. Viidatud joonis ei anna õiguslikku jõudu, sellega näidatakse tööprotsessi esimest sammu. Viidatud joonist korrigeeritakse.</p>
<p>6 Kaja Rüütel, 21.12.2022</p> <p>1) Tuulikute valikualade analüüs on ebapiisav. Vähendada tuleks planeeritud pindala ja leida sarnaste aladega uued piirkonnad mida analüüsida võrdsetel alustel. Hetkel on alust arvata, et huvitatud osapool (soetatud maatükid) mõjutavad valikualasid.</p> <p>2) Hetkel valikualade 1 ja 3 on välistatud piirangute tõttu. Mõjuvad piirangud on ka alal nr 2, kuid seoses arendaja kinnistute soetamisega selles alas nr 2 eiratakse fakti, et ka alal nr 2 asuvad linnuliigid kes on tuugenite poolt ohustatud. Linnud ei saa tuulepöördest välja ja seetõttu hukuvad.</p>	<p>Seisukohad esitatud arvamustele on allpool.</p> <p>1) Alasid on võrreldud samade kriteeriumite alusel. Asukohavaliku tasandil ei ole kriteeriumina arvestatud maade kuuluvust.</p> <p>2) KSH aruandes on kirjeldatud ala nr 3 välistamist. Alal nr 3 esinevaid tehnilisi piiranguid ei esine aladel 1 ja 2. Ala 3 on ka ornitoloogi hinnangul linnukaitseliselt tundlikuim. Ala 2 puhul ei ole eiratud seal teadaolevate kaitsealuste linnuliikide</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

3) Video <https://www.youtube.com/watch?v=5lb6VeMaXy8>, illustreerimaks kuidas linnud tuulikute pöörises ei saagi välja ja hukuvad.

4) Selgitada välja I ja II kaitsekategooria taimeliigid valitud aladel. Ettepanek teostada kõigis valikualades visuaalsed vaatlused päris looduses, mitte andmebaaside alusel, kuna tuugenite rajamisega kahjustatakse kaitsealaliikide elupaika. KSHs viitatakse ala 1 kui ala 2 puhul on taimestiku uuritud vähene (kaitsealuste liikide leiukohtade andmeid EELIS andmebaasis on aladel vähe ja need on valdavalt võrdlemisi vanad). Rakendada tuleb vilivaatlust, kuna on teada, et ala 2 piirkonda jääb kääpali, mis on looduskaitse all.

5) Viia läbi piirkonda jäävate KOHALIKELE elanikele erapooletu uuring, mis hõlmaks elanike hoiakuid, hirme ja ohte puudutavaid seisukohti tuulikute rajamisega Risti- Piirsalu piirkonda.

6) Kuidas tagab arendaja tuulikute mõjust tekkinud tervisekahjude hüvitamise kohalikele elanikele sh neile, kes ei ole nn otseses mõjualas? Vibratsioon, madalsagedushelidest, helist, varjutusest vms põhjustatud tervisehäired?

7) Selgitada välja mõjust kinnisvara hindadele sh piirangutest mõjualas olevatele maatulundusmaale, kinnisvarale jne.

8) Metsaalale tuulikute paigaldamine on problemaatiline kuna puudub senine praktika ja mõjud on teadmata. Ettepanek on paigaldada tuugenid alale kus ei ole tarvis hävitada looduskooslusi.

9) Mets, kui tuulte ja tormide eest varjav, pole planeeritud kõrgustel tuulikute negatiivsete külgede eest kaitsev/ varjav. Lisaks on elu tõestanud, et tormi ja tuisu korral, tuule kiirusel üle 20 m/s pole võimalik tuulikutel üldse töötada, kui elektrienergiat kõige rohkem vaja on.

10) Viimased tormid on näidanud selgelt, et metsa raadamine tuugenite paigaldamiseks on väär, sest tuulekoridorid

11) Metsaalale tuulikute paigaldamisega ei ole seni uuritud loomade nt suurulukite (huntide) liikumist kodu ja karjakasvatuse ja väiksemate parves lendavate lindude mõju.

12) Milline on mõju meie jõgedele (Vihterpalu ja Piirsalu jõed), kus käivad kudemas lõhelised. Millist mõju avaldavad ehitustööd, vibratsioon, varjutus ja heli?

- Ettepanek eelnõuga määrata tuulepargi mõjuala müranormiks 25 – max 30 dB.
- Ettepanek eelnõuga määrata ala 2 maksimaalsed tehnilised näitajad järgmiselt: kõrgus 220 m maapinnast, tuulikute arv kuni 20 ja kaugus lähimast elamumaast 3km. Näiteks võin tuua Soorebase, mis on 45 meetrit ja asub minu kodust (Paldiski mnt 12 Rõuma küla) 1.7 km kaugusel on selgelt hoovi nähtav. Sellest tulenevalt teen ettepaneku elamutega varustatud piirkondades vähendada oluliselt tuulikute parameetreid.

esinemist. Tuulepargi detailse lahenduse koostamiseks on määratud mitmete linnustiku-uuringute ja eksperthinnangute kohustus.

3) Teadmiseks võetud. Lisaks kokkupõrgetele on tuulikute puhul linnustikule ka teisi ohutegureid, mida on KSH aruandes kirjeldatud.

4) Detailse lahenduse etappi on ette nähtud tuulikute positsioonide ja trasside aladel taimestiku inventuuri läbiviimine.

5) Kohalikke elanikke on teavitatud, läbi on viidud kaasamiskoosolekuid ning tulemas on eriplaneeringu asukoha valiku avalikustamine. Selle käigus on võimalik kõigil oma seisukohti väljendada ning Vallavolikogul neid seisukohti otsuse langetamisel arvestada. Täiendava uuringu vajadust hetkel ette ei nähta.

6) Eestis kehtib tuuliku keskkonnanähtingute tasu maksmise kohustus. Arendaja jälgib tasu maksmisel kehtivat seadusandlust.

7) Mõju varale on käsitletud KSH ptk 4.13.3.

8) Maailmapraktika tuulikute rajamisel metsaaladele on praeguseks olemas. Kahjuks puuduvad Eestis piirkonnad, mis paikneksid kaugel elamutest, aga ühtlasi ei oleks tegu looduskooslusega.

9) Tänapäevaste tuulikud töötavad tuulekiiruste vahemikus 3-25 m/s.

10) Kahjuks puuduvad Eestis piirkonnad, mis paikneksid kaugel elamutest, aga ühtlasi ei oleks tegu metsa/rabaaladega.

11) Mõju loomastikule on käsitletud KSH ptk 4.4. Eriplaneeringu detailsele lahendusele on esitatud rohevõrgustiku uuringu läbiviimise kohustus. Samuti on ette nähtud täiendavate linnustiku uuringute läbiviimine (hõlmab nii suuri kui väikseid linde).

12) Jõgedele kehtivad ehituskeeluvööndid (metsaalal 100 m), mille ulatuses tuulikuid ei ole võimalik rajada. See tähendab, et reaalsed tuuliku ehitusalad jäävad jõgedest u 170 m kaugusele. Sellise vahemaa korral on ebatõenäoline olulise mõju avaldamine jõgedele. Samuti ei ole täheldatud, et maismaal asuvad tuulikud võiksid kuidagi mõjutada jõgede kalastikku.

Müranormid on kehtestatud keskkonnaministri määrusega. Omavalitsuse pädevusse ei kuulu normide muutmine. Samas on planeeringu koostamisel seatud nõue arendajale, et kui soovitakse tulla eluhoonele lähemale kui 1,5 km, on vajalik vastava hoone omaniku nõusolek – see lisatingimus tagab kehtestatud müranormist madalama väärtuse.

Kui rakendada elamute suhtes kauguspuhvrit 3 km, siis ei teki Lääne-Nigula valda tuulepargi rajamiseks sobilikku ala. Kuna eriplaneeringu eesmärk on leida tuulepargile asukoht, siis ei ole sellist puhvrit võimalik rakendada. Tuleb ka arvestada, et mida kaugemale inimasustusest tuuleparke soovitakse lükata, seda tundlikumate looduskooslustega on tegu ja seda suuremad on kogu tuulepargi rajamisega kaasnevad mõjud looduskeskkonnale.

Ringkonnakohus ütles lahendis 3-21-810, et PlanS sätetest ei tulene nõuet, et asukoha eelvaliku etapi lõppedes (s.o PlanS § 109 lgs 1 nimetatud otsuse tegemisel) peab vallavolikogu saama valida vähemalt kahe võrdväärselt sobiva asukoha vahel. See ei oleks kõigi suure ruumilise mõjuga objektide puhul alati võimalik, arvestades mh

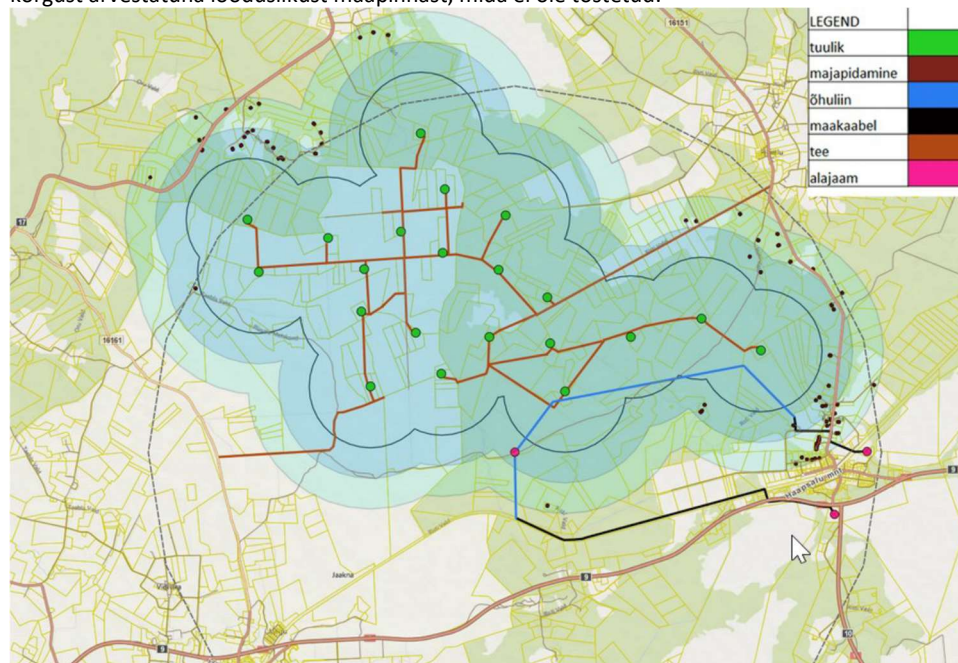
Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

		<p>kohaliku omavalitsuse üksuste territooriumite suurusi. PlanS § 98 lg-ga 2 pole seega vastuolus, kui kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu esimese etapi lõpuks kujuneb KSH läbiviimise ning koostöö ja kaasamise tulemusel välja selge eelistus, milline asukoht on kavandatava objekti jaoks kõige sobivam, mis üksiti võibki olla ainuke realistlik asukoht kogu planeeringualal. Erinevate asukohtade otsimise ja kaalumise näilikkuse ohtu maandab see, kui eriplaneering algatatakse piisavalt suure maa-ala kohta, kus on eelduslikult rohkem valikuvõimalusi ja seega ka suurem tõenäosus leida ehitisele sobivaim asukoht. Samuti on oluline läbipaistev ja kaasav planeerimismenetlus, sh nõuetekohase KSH läbiviimine. Nende tingimuste järgimine on planeeringu koostamise korraldaja kontrolli all.</p> <p>Asukoha eelvaliku näilikkust ei saa järeldada ainuüksi sellest, kui huvitatud isikul on enne lõpliku eelvaliku tegemist eelistus kavandatava objekti võimaliku asukoha suhtes ja see osutubki sobivaimaks asukohaks. Kohaliku omavalitsuse eriplaneering koostatakse siis, kui kellelgi on reaalne huvi konkreetse olulise ruumilise mõjuga objekti püstitamise vastu. Mõistlik on eeldada, et arendushuvi tekkimiseks tuleb arendajal teha teatud hulk eeltööd, mis hõlmab ka kohalike olude esmast hindamist, eriti kui arendajal tuleb kanda eriplaneeringu koostamise kulud. Planeerimisalase tegevuse korraldaja peab tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid vastavalt planeerimise põhimõtetele ja planeeringu eesmärkidele ning lõimima need planeeringulahendusse (PlanS § 10 lg 1).</p>
7	<p>Risti osavallakogu, 21.12.2022 nr 7-1/22-89-5</p> <p>Risti Osavallakogu annab Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande esitamisele seisukoha peale korralist Risti Osavallakogu koosolekut, mis toimub 2023.a jaanuari teisel nädalal.</p>	<p>Võetakse teadmiseks</p>
8	<p>Piirsalu küla selts MTÜ, Lea Lai</p>	

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

Asukohta eelvaliku ala

1. Eemaldada dokumendist ala 3 hüpoteteesilised kitsendused kuna samad kitsendused on võimalikud ka alade 1 ja 2 suhtes.
2. Vähendada planeeringuala suurust ja kalkuleerida uus planeeringuala ulatus lähtudes alltoodud ettepanekutest, kuna planeeringuala on oluliselt suurem, kui huvitatud isiku poolt planeeritava pargi jaoks vajalik on. Alale on võimalik tuulikut paigaldada kompaktsemalt väiksema summaarse häiringuga.
3. Varasemates pöördumistes on kogukond lugenud vastuvõetavaks tuuleparki, mis koosneb kuni 11st elektrituulikust tipukõrgusega kuni 220 m ja kaugusega lähimast elamualast 3,5 km. Sellega ei ole arvestatud ja kogukondade seisukohti ei ole planeeringu dokumentides kajastatud. Oleme jätkuvalt samal seisukohal.
4. Kogukonnad on avaldanud ulatuslikku vastuseisu mastaapse tööstusliku tuulepargi rajamiseks puutumatusse looduskeskkonda, inimasustuse vahetusse lähedusse. Sellega ei ole arvestatud, seda pole kajastatud planeeringu dokumentides ja vastasseisu põhjuseid pole analüüsitud.
5. Alternatiivne ettepanek on kehtestada eelvalikualale 2 tehnilised piirväärtused järgnevalt: kuni 21 elektrituulikut tipukõrgusega max 250 m, kus ehitise kõrguseks loetakse tuuliku laba tipu kõrgust arvestatuna looduslikust maapinnast, mida ei ole tõstetud.

6. Välistada ala 2 planeeringualale määratud nn kooskõlastustingimustega ala (kuni 1,5 km elamust). Määrata ala 2 läänepoolseks puhveralaks kooskõlastustingimusteta vähemalt 2 km elamualadest, kooskõlastustingimusega 3 km. Kuna ka KSH aruanne kinnitab, et 2000 m puhvri korral oleks alale võimalik arvestatava suurusega tuulepark rajada, ei ole see ettepanek ka planeeringu koostaja poolt välistatud. Puhverala ettepaneku põhjendusi on selgitatud allpool Keskkonnamõju strateegilise hindamise osas.
7. Välistada eelvalikualale 2 ehitusaegne ligipääs Risti-Kuijõe teelt Valksi tee ja Allika tee kaudu (elamute vahelt). Kuna antud teele pääs läbib küla keskuse, mis on kitsas ja ääristatud

1. Arvamust ei arvestata. Alal 3 on välistuseks Martna lennuradar. Seda on MKM välja toonud ka käesolevale planeeringule kooskõlastust andes: *Materjalist nähtub, et eriplaneeringus väljavaliitud esialgne potentsiaalne ala 3 tuulepargi rajamiseks on käesolevas menetlusetapis lõplikult valikust välistatud. Nimetatud ala jääb Martna lennuliiklusradari piiranguvööndisse ning tuulepargi rajamisel oleks reaalne mõju Martna radari tööle. Kuigi ala 3 on praeguseks ajaks välistatud rõhutab MKM, et kui menetluse jooksul asjaolud muutuvad, siis on oluline arvestada Lennuameti (alates 01.01.2021 Transpordiamet) 18.06.2019 kooskõlastuskirjas nr 4.6-8/19/2229-2 toodud märkustega, mis on antud Lääne-Nigula valla üldplaneeringule, kuid mis on asjakohane ka käeoleval ajal seoses Martna radarile negatiivsete mõjudega.* Eelnevalt lähtuvalt ei ole asjakohane kitsendusi eemaldada.
2. Arvamust ei arvestata. Planeeringu lähteseisukohad on varasemalt avalikkuse kaasamisega kinnitatud ning planeeringu koostamine on toimunud selle alusel. Planeeringu koostamise käigus on kohapealse poliitilise kokkuleppena vähendatud tuulikute arvu ja kõrgust.
3. Arvamus võetakse teadmiseks, kuid selle alusel ei muudeta planeeringulahendust. Tuulikute arvu ja kõrgust on muudetud, kuid mitte sellises mahus, mida on soovitud arvamus andja.
4. Arvamus sisaldab subjektiivseid iseloomustavaid väljendeid ning väidet, et neid ei ole arvestatud ja analüüsitud. Töö koostamisel on analüüsitud tuulepargi ehitamist parima teadaoleva teaduslikult tõestatud teadmise alusel. Varasemalt esitatud arvamused on planeeringu dokumentatsioonis.
5. Arvamust ei arvestata. Eelnõus on planeeritud kuni 25 kuni 270 m kõrgust tuulikut. Ehitise kõrguse on määratud määruse nr 57 *Ehitise tehniliste andmete loetelu ja arvestamise alused* kohaselt järgnevalt: § 30. *Ehitise kõrgus (1) Ehitise kõrgus on ehitise suurim vertikaalmõõde ehitist vahetult ümbritsevast maapinnast või katendist ehitise kõrgeima tarindi kõrgeima punktini, võtmata arvesse kohalikke väiksemaid süvendeid ja kõrgendusi. (2) Ehitise absoluutne kõrgus on riiklikus kõrgussüsteemis määratud kõrgusarv ehitise kõrgeima tarindi kõrgeima punktini. (3) Maapinna kalde puhul arvestatakse ehitise kõrgust ehitist vahetult ümbritseva maapinna minimaalse ja maksimaalse kõrguse aritmeetilisest keskmisest. (4) Ehitisel paiknevad tehnoseadet ja -süsteemi ning selle osa, sealhulgas korstnat, antenni ning välireklaami ja muud taolist ehitise kõrguse hulka ei arvestata. Laba on ehitise oluline osa ja see loetakse ehitise kõrguse sisse.*
6. Arvamust ei arvestata. Eelnõus on sätestatud: *Tuulepark rajada ühe tootmiseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.* Kui detailse osa koostamisel tehakse kompaktne ja efektiivne lahendus, siis looduslike tingimuste sobivuse korral on võimalik tuulikute tegemine kaugemale kui 1,5 km.
7. Arvamust arvestatakse osaliselt ja seletuskirja seatakse nõue detailse osa koostamisel analüüsida juurdepääsuteede asukohtasid riigiteelt, võimalikke vajalike teekoridoride laiendamist.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>põlispuudega, ei ole võimalik selle tee kaudu ilma olemasolevat keskkonda rikkumata pääseda. Igasugune olemasoleva külamiljöö rikkumine või muutmine tuulepargi ehitustegevuse käigus on lubamatu!</p> <p>8. Välistada varjutuse tekkimine elamuvaladele.</p> <p>9. Välistada tuulikute ja ühendusliinide kavandamine arheoloogiliselt, pärandkultuuriliselt ja sotsiaalselt tundlikele alale ja nende lähistele.</p> <p>10. Eelvaliku potentsiaalsed alad ei muuda üldplaneeringut. Iga tuuleenergia arendust käsitletakse iseseisvalt eriplaneeringuga, nagu näeb ette valla kehtiv üldplaneering.</p>	<p>8. Arvamust ei arvestata. Teadaolevalt ei ole üheski riigis normi 0 tundi. Võimalik 10 tundi aasta peale kokku tekib väga lühikeste ajavahemike summast. Sõnastus korrigeeritakse järgnevas: <i>Kui puudub riiklik norm varjutuse osas, tuleb lähtuda põhimõttest, et vältida tuleb üle 30 teoreetilise maksimaalse varjutustunni või üle 10 summaarse kliimatingimusi arvestava varjutustunni esinemist eluhoonete suhtes. Juhul, kui detailse lahenduse KSH koostamise ajaks on koostatud siseriiklikud soovitusel varjutuse taseme hindamiseks või soovituslikud piirväärtused, siis tuleb neid mõjude hindamisel järgida.</i></p> <p>9. Arvamust ei arvestata, kuna arvamuse sisu on segane. Teadaolevalt ei ole kirjeldatud aladel planeeritud tuulikuid ega ühendusliine.</p> <p>10. Arvamust arvestatakse ja käsitus sõnastatakse <i>Eriplaneeringukohane asukoha eelvaliku ala jääb Lääne-Nigula valla üldplaneeringu kehtivuse alale ja täiendab üldplaneeringut.</i></p>
<p>Keskkonnamõju strateegiline hindamine</p> <p>1. KSH eesmärk on anda kohalikele omavalitsusele kui otsustajale otsuse tegemiseks vajalikku informatsiooni. Arvamuse avaldaja hinnangul antud KSH käsitleb tuulikupargist põhjustatavaid olulisi mõjusid pisendavalt ja ilustavalt või nimetades neid ebaolulisteks või vähetähtsusteks. Kuna puudub reaalsuses antud hinnangute füüsiline kontrollivõimalus, ei saa ega tohi ühegi potentsiaalse mõju ulatust alahinnata, pigem tuleb lähtuda suuremast mõjust - muutuv kliima ja ebatüüpilised ilmastikutingimused võivad põhjustada suuremaid mõjusid kui praegune praktika ja parimad teadmised neid tunnevad.</p> <p>2. KSH esimese etapi aruandesse lisada seire- ja leevendusmeetmete peatükk, mis näeb muuhulgas ette oluliste nähtavuskoridoride vaadete korrigeerimise vajaduse, sotsiaalsete pingete leevendamise instrumentid ja meetmed (nt puhvermetssade säilitamise nõude, istutusnõude, kogukondlike vajaduste leevendamise meetodid sotsiaalse taristu rajamise näol jms) ning mõjude seire viisi ning sagedused. Samuti arvestada mõjude ajalise kasvuga keskkonnamõjude muutumise ning seadmete tehnilise seisundi halvenedes. Näha ette meetmed juhaks, kui tegelikud mõjud osutuvad suuremaks kui planeerimise käigus hinnatud või kui avalduvad mõjud on üldse hindamata (nt kohalike kaevanduste laiendamise mõju), kuna need polnud planeerimisprotsessi ajal teada. Näha ette sellisteks juhtudeks tegevused (olulistel juhtudel regresseeruvad) ja kompensatsioonimehansmid.</p> <p>3. Jääb arusaamatuks millise dokumendiga (juuni 2022) on planeeringu korraldaja andnud planeerijale korralduse muuta eriplaneeringu lähteülesannet ja millises ulatuses. Täpsustada ja lisada dokument.</p> <p>4. Huvitatud isiku veebilehelt nähtub huvi 21 tuuliku püstitamise kohta alale 2 (kuvatõmmis 19.12.22). https://ristituulepark.ee/eriplaneering/</p> <p>5. Võtta planeeringust välja planeeringuala kitsendava tingimusena põhjendamata 15 km puhver Harku-Lihula-Sindi liinist, kuna sellel puudub nii majanduslik kui tehniline põhjendus. On ilmne, et huvitatud isik soovib sellega vältida liinikoridori keskkonnamõju strateegilist hindamist.</p> <p>6. Välistada kõrgemate kui 250 m tipukõrgusega tuulikute planeerimine. Juba 250 m kõrguste tuulikute püstitamise korral on kuni 3 km kaugusele tuulikute mõjupiirkonda jäävate eluruumide omanikel võimalus saada häiringutasu ja kõrgemate tuulikute püstitamine sellest seiskohast lähtudes on põhjendamata.</p> <p>7. Hinnata lisaks kõiki seoseid eriplaneeringu mõju ja vastavust dokumendis nimetatud piirkondlikele ja valdkondlikele arengudokumentidele (maakonna arengustrateegia, maakonnaplaneering, energia- ja kliimakava, tervise- ja heaoluprofiil, valla arengukava, valla üldplaneering, turismimajanduse arengukava jms), samuti vajadust nende eesmärkide, väärtuste ja tegevuste ümberhindamiseks.</p> <p>8. Detailse lahenduse KSH käigus mitte välistada kaitsealuste liikide inventuuri vajadust raiesmikel, vaid see ilmingimata läbi viia.</p>	<p>1) Arvamust ei arvestata. KSH on koostatud KSH juhtesperdi pädevust omava isiku poolt vastavalt teaduslikele andmetele parima olemasoleva teadmise alusel.</p> <p>2) Kuna seire ja leevendusmeetmeid (keskkonnamõjumeetmeid) on võimalik asjakohaselt kavandada tuulepargi detailse lahenduse kavandamisel, siis on asjakohane keskkonnamõjumeetmed ette näha detailse lahenduse KSH aruandes. Ilma tuulikute ja taristu täpset paiknemist teadmata ja ilma eriplaneeringus ette nähtud täiendavate uuringute läbiviimist ei ole võimalik meetmeid kavandada. Seda nii loodus- kui inimkeskkonna osas. Detailse lahenduse KSH aruande lahutamatuks osaks on keskkonnamõjumeetmete kavandamine.</p> <p>3) Töökoosolekul mis toimusid 01.07 ja 10.08 on edastatud planeerijale info, et huvitatud isik on kompromisslahendusena välja pakkunud tuulikute arvu ja kõrguse vähendamise võrreldes esialgse sooviga. Planeerija ja KSH koostaja on vastavast infost lähtunud.</p> <p>4) Selgitame, et huvitatud isik on näidanud temale teadaolevat parimat lahendust, mis ei oma õiguslikku jõudu planeeringu suhtes.</p> <p>5) Arvamust ei arvestata. 15 km puhver mõjutab ka ühendusliini maksumust. See on olnud ka lähteseisukohtades. Planeeringu lähteseisukohad on varasemalt avalikkuse kaasamisega kinnitatud ning planeeringu koostamine on toimunud selle alusel. Planeeringu koostamise käigus on kohapealse poliitilise kokkuleppena vähendatud tuulikute arvu ja kõrgust.</p> <p>6) Arvamust ei arvestata. Eelnõus on planeeritud kuni 25 kuni 270 m kõrgust tuulikud</p> <p>7) Strateegiliste dokumentide vastavuse hindamine on läbi viidud KSH VTK ja lähteseisukohtade etapis ja seda ei korrata.</p> <p>8) KSH ei välista inventuuri teostamist raiesmikel. Reeglina hiljutistel uuendusraie aladel ulatuslikud kaitsealuste taimeliikide leiukohad puuduvad ning seega ei ole tegu uuringute kavandamisel ressursitõhuga lähenemisega.</p> <p>9) Aladel teostati reaalsed välitööd hiliskevad-suvi-sügis 2020 ja arvestati kuni 12 aasta vanuseid andmeid (ehk kasutati pikaajalisi vaatlusandmeid, mitte</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>9. Kuna teadaolevalt on linnustiku andmete kogumise reaalsed välitööd teostatud sügisperioodil, metoodiliselt kirjeldamata viisil ja kasutatud andmestikud on vanad (10-12 a), viia linnustikule avalduva ebasoodsa mõju hindamiseks läbi täiendavad uuringud. Kaitsekorralduslikult oluliste liikide tabelites on kajastamata linnuliike viimastel aastatel nähtud alade 1 ja 2 vahetus läheduses.</p> <p>10. Mitte planeerida tuulikuid must-toonekure ja väike-konnakotka ja teiste kaitsealuste liikide toitumis- ja elualadele.</p> <p>11. Nahkhiirte osas ei saa pidada väiksemaks kõrgemate tuulikute mõju võrreldes madalamatega, kuna nahkhiirtele mõjuvad ka tuulikute tekitatud madalsageduslik heli ja vibratsioon, mis on aruandes käsitlemata.</p> <p>12. Kuna alade 1 ja 2 näol on tegemist huntide ohjealaga, tuleb tuulepargi mõju suurulukitele hinnata põhjalikumalt – sh huntide liikumine metsaalast välja elamu- ja karjakasvatusaladele.</p> <p>13. Laiendada Vihterpalu vesikonna pinnaveekogude ehituskeeluvööndite ulatust vähemalt 100 m, et ehitustegevus ei mõjutaks fataalselt mõju veekogude floorale ja faunale (lõhe, jõe- ja meteforelli elu- ja kudealad). Kuna piirkonna näol tegemist on kaitsmata põhjaveega alaga on oluline oht piirkonnale kaevude kuivaksjäämine.</p> <p>14. Määrata tuulikupargist lähtuva müra piirnormiks 35 dB. Kuna Rõuma-Piirsalu-Kuijõe külad (ala 2 lääneserv) jäävad valdavate tuulesuundade alla ja elamud asuvad ka tuultele avatud põllumassiividel, kus puudub metsaala heli pärssiv mõju, suurendada ala 2 lääneserva puhvertsooni vähemalt 2 kilomeetrit elamualadest ja välistada helispektri muutumine linnalikuks. Ei saa samastada uut rajatavat elamupiirkonda vaigse metsa- ja põlluaärsse küla elukeskkonnaga ja rakendada seal samasuguseid piirnorme, mis muudaks kohaliku küla helivälja kardinaalselt – puudub pidev liikluse müra jms, mis seguneks tuulikute poolt emiteeritava mürafooniga. Juba 2010.a läbi viidud Läänemaa tuulikuparkide mõjud lähialade elanikele leidis, et tuuleparkide edasisel kavandamisel tuleks lähtuda kehtivast karmimast normatiivist kui on kehtiv 40 dB kuna tuulikuparkidest lähtuv müra on peamiseks ja olulisemaks häiringuks ja tuleb välistada müra kandumine eluruumidesse. Samuti leiti, et piirkondades, kus müra jäi lubatud väärtuse piiridesse, oli see siiski inimestele häiriv.</p> <p>15. Samas ei saa välistada, et ka väiksem müratase on osadele inimestele häiriv. Kui siiski peaks tuulepargist kanduv müra jõudma eluruumidesse, tuleb selleks ette näha leevendusmeetmed – arendaja poolt akende vahetus helikindlate akende vastu jms.</p> <p>16. Modelleerida helifailid tuulikupargi täisvõimsusel töötamisel 1, 1.5, 2 km ja 3 km kaugusel, et hindajatel tekiks reaalse olukorra tunnetus elamisest tuulepargi mõjualas, erinevatele planeeritud kõrgusvahemikes koosmõjus.</p> <p>17. Tuuleparkide oluline häiriv mõju elanikele on ka nende visuaalne mõju maastikule ja seetõttu tuleks vältida nende paigaldamist väärtuslikele maastikele ja olulistesse vaatekoridoridesse ja avatud vaadetes.</p> <p>18. Välistada elamualade varjutusalasse jäämine, arvestades sh sempoonsust.</p> <p>19. Hinnata tuulikupargist tulenevat mõju inimese vaimsele ja füüsilisele tervisele – stress, unehäired jms.</p> <p>20. Planeeringuala mõjualasse jäävatele elamualadele tuleb luua elektritõrseühenduse rajamise võimalus, mis annaks võimaluse kasutada elektrit võrgutasu võrra soodsamalt.</p> <p>21. Kohustus mõjusid hinnata tuleneb KOV planeeringu koostamise lähteseisukohtade punktist 5.1. Sellest tulenevalt hinnata tuulepargi mõjualasse jääva kinnisvara väärtuse muutust ja töötada välja kompensatsioonimehhanismid selle korvamiseks (ei ole keskkonnahäiringu tasu!). Määrata mõjuala ulatus.</p> <p>22. Selgitada välja, millised piirangud avalduvad tuulepargi mõjualas olevale kinnisvarale – ehitusõiguse kitsendamine, maasihtotstarbe muutmine jms. Määrata mõjuala ulatus.</p> <p>23. Viia läbi mõjualasse jäävate elanike hoiakute väljaselgitamiseks erapooletu sotsioloogiline uuring selgitamaks välja kogukonna elukvaliteeti reaalselt ohustavad mõjud, psühholoogilisi mõjusid ning seda, mil määral võiks hinnangud olla omased üldiste elukeskkonnaga seotud muutuste suhtes ja saada kinnitust/ümberlõkkavat hinnangut, kas kogukonna varasemas vastumeelsuses</p>	<p>ei lähtunud ainult alade pistelisest külastamisest). Täiendavad linnustiku uuringud on eriplaneeringus ette nähtud. KSH I etapi uuringute eesmärk, ei olnud aladel põhjalike uuringute tegemine, vaid alade võrdlemine lähtudes esinevatest loodusväärtustest.</p> <p>10) Täiendavad linnustiku uuringud antud liikide toitumisalade selgitamiseks on eriplaneeringus ette nähtud. Täpsemad leevendavad meetmed (sh tuulikute paiknemine) määratakse detailse lahenduse koostamisel.</p> <p>11) Nahkhiirte osas oleneb mõju liigist, eeskätt tema lennukõrgusest. Nahkhiirte täiendav uuring ja mõjude hindamine on eriplaneeringus ette nähtud detailse lahenduse etappi. Mõjusid nahkhiirte osas hindas nii KSH I etapis kui hindab detailse lahenduse koostamisel vastava eriala ekspert.</p> <p>12) Maailmapraktikas puudub info, et tuulepargid suunaksid hunte metsast välja elamualadele. Ulukiekserdi hinnangul (konsulteriti Jaanus Remmiga) on selline võimalus väga vähetõenäoline. Eriplaneeringu detailses lahenduses on ette nähtud rohevõrgustiku uuringu läbiviimine, mis käsitleb ka ulukite liikumist. Uuringu läbiviimisel saab arvestada vastavas ajahetkes tekkinud uuemat teadmist mõjude osas huntidele (teadaolevalt on Soomes metsaaladele rajatud tuuleparkides huntide uuringud käimas).</p> <p>13) Eriplaneeringuga ei ole võimalik veekogude ehituskeeluvööndeid suurendada ega vähendada.</p> <p>14) Müranormid välisterritooriumitel on kehtestatud keskkonnaministri määrusega ja siseruumides sotsiaalministri määrusega. Omavalitsuse pädevusse ei kuulu normide muutmine. Küll aga on eriplaneeringus rakendatava 1,5 km kauguspühri puhul võimalik mürahinnangust järeldada, et elamualadel on ka kõige ebasoodsamatel tingimustel tagatud 40 dB müratase ning kõigis piirkonna kompaktsema asustusega aladel jääb müratase tugevalt alla 35 dB. Müra modelleering on sealjuures koostatud eeldustega nagu esineks igas suunas müravõlvikust soodustavad tingimused. Terviseamet on öelnud, et kooskõlastab Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Amet on nõus, et planeeringu detailsimate lahenduste puhul tuleb täpsemalt hinnata müra, madalsagedusliku heli ning varjutuse teket ja levikut.</p> <p>15) Müratasemeid on võimalik täpsemalt hinnata detailse lahenduse etapis kui teada on tuulikute paiknemine. Seega on ka võimalike müraleevendusmeetmete kavandamine (kui see peaks vajalik olema) võimalik detailse lahenduse planeeringus.</p> <p>16) Ei pea sellist müra hindamisviisi põhjendatuks ja vastavaks KSH VTK-s määratud hindamismetoodikale. Selgitame, et korrektse helitugevusega failide esitamine eeldab väga täpselt seadistatud heli kuulamistingimusi, et tagada reaalsusele vastav heli. Soovimaks reaalselt ettekujutust tuulepargis tekkivast helist eri kaugustel ja eri tasemetel on soovitatav külastada nt mõnda olemasolevat tuuleparki.</p> <p>17) Eriplaneeringus valitud ala ei jää väärtuslikele maastikule, alale või sellelt ei ole määratud olulisi vaatekoridore. Tegu on metsase piirkonnaga, kus avatud vaateid on vähe.</p>
--	--

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

tuuleparki on toimunud muutusi lähipiirkonna elanikkonna hulgas. Uuringupiirkonnana käsitleda planeeringualasse jäävaid külasid ja Risti alevikku.

24. Selgusetuks jääb milliste huvigruppidega on kohtumisi peetud eriplaneeringu asukoha valiku ja KSH koostamise käigus. Kogukonna sisulist kaasamist planeerimisprotsessi pole toimunud kuigi seda on hankelepingu tehnilise kirjelduse töö teostamise tingimuste kirjeldamises korduvalt rõhutatud ja arendaja tuulikupargi kodulehel välja toodud. Toimunud ei ole ühtegi kaasamiskoosolekut, kus kogukond oleks saanud oma arvamust või seisukohti esitada.

25. Lubamatu on arendajapoolselt läbiviidud planeeringu lähiala elanike küsitluse tulemuste arvesse võtmine. Intervjuude tulemusi ei saa pidada usaldusväärseteks kuna läbiviidud telefoniintervjuud olid arendaja poolt suunatud, polnud meetoodilised ja järeldused meelevaldsed.

26. Juhul, kui planeeringualasse jääb siiski sisse nn kooskõlastustingimustega ala, tuleb iga elumuala kohta koostada kõikide peamiste mõjude modelleeringud – varjutuskaardid, mürakaardid koos helifailiga, visualiseeringud, piirangud kinnisvara kasutamiseks jms. Nõusolek tuleb saada kõikidelt teovõimelistelt eluruumi elanikelt. Nõusoleku võtmine eeldab kõikide eelnimetatud oluliste mõjukaartide olemasolu (inimene peab teadma, millega ta nõustub, mitte langetama otsust arendaja mesijutust lähtudes) ja mis kuuluvad nõusoleku vormistamise dokumentide hulka (va helifail) ja kantakse kitsendusega kinnistusraamatusse.

27. KSHs esitatud fotomontaažide vaatluspunktid on valitud ebaolulised (suvalised), mis ei anna reaalselt ettekujutust tekkivast muutusest keskkonnas. Lisada fotomontaažid vaadete peamistest elanike asualadest ja lukohtadest avanevatest vaadetest ning peamistelt viibimisaladelt suunaga tuulepargile.

28. Hindamata on tuulepargi tekitatav mõju lokaalsele kliimale – mõju taimestikule, niiskusrežiim, tuul, soojussaared jms.

29. KSHs hinnangute aluseks olevad uuringud ei ole ajakohased, nt Eesti kuues kliimaaruanne.

30. Planeeringuala hajaasustuses on mobiil- ja sidelevi väga halb. Täiendava häiringu korral tuleb tagada sideühenduste parandamine.

31. Arengustenaariumid juhul, kui eriplaneeringut ellu ei viida ei ole ajakohased. Olulised positiivsed mõjud nagu loodus- ja elukeskkonna säilimine on kajastamata, hüpoteetilised positiivsed mõjud ettevõtluskeskkonnale on kaalutlemata ning tegelikkuses need puuduvad. Samuti ei ole tegemist ühe vähese piirkonnaga, kus saaks tuuleenergia arendada.

32. Hindamata on kumulatiivsed ehk kuhjuvad mõjud, mis võivad ilmneda muudele potentsiaalsele aladele tulevikus võimaliku tuulikupargi(parkide) rajamisel.

- 18) Varjutuse hindamisel arvestatakse nii kellaaajalist kui aastaajalist sesoonsust. Eriplaneeringusse on seatud tingimus, et vältida tuleks üle 30 teoreetilise maksimaalse varjutustunni või üle 10 summaarse kliimatingimusi arvestava varjutustunni esinemist eluhoonete suhtes, mis on teistes riikides rakendatav praktika varjutuse esinemise aja normeerimise suhtes. KSH aruandes esitatud varjutuse modelleeringu alusel on selliste väärtuste tagamine alal võimalik. Teadaolevalt ei ole üheski riigis kehtestatud varjutuse osas 0 minutilist normi.
- 19) Võimalikud mõjud tervisele on kajastatud KSH aruande ptk 4.12.
- 20) Küsitud võimalus tuleneb elektrituruseadusest kuni kuue kilomeetri ulatuses. Soovi korral võib selle täiendavalt võimalusena sätestada, kuid võimalikud tarbijad peavad ise rajamana liini ning väikeste tarbimisvõimete korral ei pruugi see olla otstarbekas. Planeeringu seletuskirja lisatakse ptk 3.2.1 Detailse lahenduse staadiumis näha ette võimalus elektrituruseaduse kohase otseliiniga ühenduse rajamiseks loetellu: *teistel soovijatel, kes selleks soovi avaldavad ja on seda valmis ellu viima. Otseliini rajamine ei ole planeeringukohustuslik tegevus ning seda on võimalik ka hiljem ehitada ehitusprojekti alusel.*
- 21) KSH VTK sätestab, et „Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele käsitletakse KSH aruandes erialakirjanduse ja olemasolevates tuuleparkides läbiviidud uuringute andmetele tuginedes.“ Vastav hinnang on esitatud KSH aruande ptk 4.13.3.
- 22) Senist sihtotstarbejärgset kasutust maatulundusmaana tuulikupargi rajamine üldjuhul ei potentsiaalse tuulepargi ala sisel alal ega selle mõjualas ei kitsenda. Võimalik on nii metsamajandusliku kui põllumajandusliku kasutuse jätkamine. KSH aruannet ja eriplaneeringu seletuskirja täiendatakse ja tuuakse välja müratundlike objektide rajamise piirang alal kus tuulepargi rajamise järgselt võib esineda müra normtasemete ületamine.
- 23) Arvamust ei arvestata. Vallavolikogu või vallavalitsus saab selle vajadusel tellida, kui otsustamisel on vaja lisamaterjali otsuse tegemiseks. 2021. a koostas Kantar Emor MKM-i tellimusel tuuleparkide meelsusuuringu (<https://www.mkm.ee/media/422/download>).
- 24) Asukohavaliku etapis on toimunud KSH VTK ja lähteseisukohtade tutvustavad koosolekud 29.07.2020 Piirsalus, 18.09.2020 Seljakülas, VTK ja LS ettepanekute arutamise koosolekud 28.09.2020 Ristil, 29.09.2020 Taebas, 30.09.2020 Kullamaal. KSH I etapi aruande ja eriplaneeringu asukoha eelvaliku koostamise käigus on toimunud lähiala (kuni 2 km) elanikele suunatud infokoosolek 30.08.2022. Kõigil koosolekutel on olnud kõigi osalejatel võimalus oma arvamust avaldada. Asukohavaliku ja KSH I etapi aruande avalikustamine ja avalikud arutelud seisavad veel ees. Samuti toimuvad avalikustamised ning avalikud arutelud vastavalt planeerimiseaduse nõuetele ka detailse lahenduse etapis.
- 25) Seisukoht teadmiseks võetud. Lähiala elanikud (2 km) olid kõik kutsutud planeeringu arutelule 30.08.22 kell 18:00 Risti põhikooli saalis kus nad said

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>oma meelsust väljendada ning vajadusel ka oma eelnevalt arendajale väljendatud seisukohta muuta.</p> <p>26) Detailise lahenduse KSH raames teostatakse müra ja varjutuse modelleeringud iga lähipiirkonda jääva elamuala suhtes. Soovi korral on võimalik koostada ka visualiseering huvipakkuvatest punktidest. Kõigil elamuomanikel on võimalik saada seega infot osutatavate mõjude osas. Nii müra kui varjutust hinnatakse rahvusvaheliselt tunnustatud meetodika alusel. Nagu eelnevalt selgitatud ei ole võimalik teha helifaile, mida saaks korrektsel helitugevusel ilma selleks spetsiaalse ettevalmistuseta ruumis ette mängida. Samuti ei näe sellist müra hindamise võimalust ette kehtiv müra hindamise meetodika.</p> <p>27) KSH I etapi aruandes esitatud fotomontaazide asukohad on valitud tuulepargi nähtavuse ja avaliku ligipääsetavuse järgi – valitud on asukohad kus tuulikud oleksid võimalikult nähtavad ja kuhu avalikkusel oleks ligipääs. Fotomontaazide eesmärk on illustreerida eri kaugustel paiknevat tuuleparki. Kuna asukohavaliku etapis ei ole tuulikute asukohad teada, siis on visualiseeringud illustreeriva iseloomuga. Juhul kui Teil on konkreetseid ettepanekuid, millistest vaatepunktidest veel peaks visualiseeringuid tegema, siis palume vastavad andmed esitada ning saame vastavad visualiseeringud teha.</p> <p>28) KSH aruande ptk 4.18.1 täiendatakse tuulepargi võimaliku mõju osas lokaalsele kliimale.</p> <p>29) Viide vananenud kliimaaruandele eemaldatakse. KSH aruande koostamisel on kasutatud erinevatest aastatest pärinevaid uuringuid vastavalt andmete kättesaadavusele.</p> <p>30) Mõjusid sidele ja võimalikke leevendusmeetmeid on võimalik hinnata teades tuulikute paigutust ehk detailise lahenduse koostamisel.</p> <p>31) 0-aletrnatiiv ehk baastsenaarium on olukord kus jätkub praegune tegevus alal – ala on suuresti metsamajanduslikus kasutuses ja selle jätkumist on oodata ka tulevikus. Riigikaitse teemat KSH aruande ptk 5.2. korrigeeritakse – seoses täiendavate riigikaitse kompensatsioonimeetmete rakendamisega on praeguseks oodata tööpoolsest riigikaitse kitsenduste olulist vähenemist. Siiski jätkuvalt on antud ala puhul tegu ühe vähese osaga Eesti maismaast, kus on võimalik tuuleparki eeldatavalt rajada³.</p> <p>32) Antud piirkonnas ei ole teada teisi alasid kuhu oleks kavandamisel tuuleparke. Kuhjuvate mõjude hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui piirkonda lisandub täiendavaid arendusi, siis tuleb nende mõjude hindamisel arvesse võtta teavet juba toimuvate tegevuste kohta. Ehk iga järgmise projekti puhul tuleb hinnata koosmõjusid juba teadaolevate teiste projektidega.</p>
<p>Lääne-Nigula vallavolikogu otuse eelnõu „Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande vastuvõtmine”.</p> <p>1. Määrata eelnõuga ala 2 tuulepargi maksimaalsed tehnilised parameetrid, milleks on: kõrgus kuni</p>	<p>1) Arvamust ei arvestata. Tuulikute arvu ja kõrgust on muudetud, kuid mitte sellises mahus, mida on soovinud arvamuse andja.</p>

³ <https://experience.arcgis.com/experience/670f993434a6481cb4087947b80c3c64/page/Page/>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>250 m maapinnast, tuulikute arv kuni 21 ja kaugus lähimast elamumaast möödusteta 2 km, kumuleeruvate mõjude alal 3,0 km.</p> <p>2. Määrata eelnõuga, et alale 2 tuulepargi rajamisel välistada tuuleparkide planeerimine ja rajamine eelnõuga puudutatud Vidruka, Seljaküla, Kuijõe, Piirsalu, Jaakna, Luigu ja Rõuma külade ja Risti aleviku asustusüksuste halduspiirides ja minimaalselt 5 km puhveralal.</p> <p>3. Määrata eelnõuga tuulepargi mõjuala müranormiks 35 dB.</p>	<p>2) Arvamust arvestatakse osaliselt. Lisatakse ptk 3.24 <i>Eriplaneeringu kehtestamisega tehakse ühiskondlik kokkulepe, et täiendavalt ei planeerita tuuleparke asukoha eelvaliku alast lähtuval viie kilomeetri laiusel puhveralal. Tuuleparkide vaba puhvervöönd on vajalik, et tagada kohalikele elanikele keskkond, kus nad ei oleks mitme tuulepargi vahel.</i></p> <p>3) Arvamust ei arvestata. Müranormid välisterritooriumitel on kehtestatud keskkonnaministri määrusega ja siseruumides sotsiaalministri määrusega. Omavalitsuse pädevusse ei kuulu normide muutmine. Küll aga on eriplaneeringus rakendatava 1,5 km kauguspuhvri puhul võimalik mürahinnangust järeldada, et elamualadel on ka kõige ebasoodsamatel tingimustel tagatud 40 dB müratase ning kõigis piirkonna kompaktsama asustusega aladel jääb müratase tugevalt alla 35 dB. Müra modelleering on sealjuures koostatud eeldustega nagu esineks igas suunas müralevikut soodustavad tingimused.</p>
9	<p>Sunly AS, 21.12.2022</p> <p>Lääne-Nigula Vallavolikogu 17.10.2019. a otsusega nr 54 algatati kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (EP) koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). Planeeringu koostamise eesmärgiks on leida tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaim asukoht Lääne-Nigula vallas ja koostada sobivasse asukohta detailne lahendus ehitusõiguse määramiseks.</p> <p>Lähtuvalt asukohaalternatiivide võrdlusest mõjukriteeriumite alusel osutus KSH aruandes parimaks asukoha eelvaliku alaks ala nr 2 ja punktis 3.6 on kirjeldatud detailse lahenduse koostamisel vajalikud hinnangud ja uuringud. Sama punktis joonisel nr 4 on kirjeldatud vajalikud uuringud koos uuringualade piiride ja numbritega.</p> <p>Teeme ettepaneku muuta joonisel nr 4 uuringuala nr 5 piire seoses metsise elupaigas nr KLO9102171 2022. aastal läbi viidud metsise vaatluse „Metsise mängude seire seoses Lakenõmme III karjääri keskkonnaloa kõrvaltingimustega“ tulemustest. Kirjeldatud vaatlusega elupaigas metsise tegevusjärgi ei leitud ja mänge ei esinenud. Tegemist on tugeva kuivendusmõjuga elupaigaga, kus on ainult väikesed sobivate elupaikade laigud. Vaatlusega on hinnatud elupaik hävinuks või tähtsusetuks. Samas elupaigas on läbi viidud vaatlus ka 2020. aastal „Metsise mängude seire 2020“ raames ja ka siis ei tuvastatud elupaigas ühtegi metsisekukke.</p> <p>Teeme ettepaneku jätta täiendavast metsise uuringualast välja metsise elupaik nr KLO9102171 koos selle puhvriga ja liita see uuringuala piirkonnaga nr 1.</p> <p>Uuringuala piirkonna nr 4 osas võiks eriplaneeringu asukoha eelvalikus ära märkida Vihterpalu ojaale moodustatud võimaliku must-toonekure toitumisala puhvri laiuse ja seal võiks käesoleval juhul olla selle uuringuala laiuseks veekogu kalda piiranguvööndi piir.</p> <p>Detailse lahenduse täiendavate linnustiku uuringute osas võiks must-toonekure eksperthinnangusse lisada raadiosaatjaga varustamise uuringu alternatiivina ka rajakaameratega uuringute läbiviimise võimaluse Vihterpalu oja potentsiaalselt must-toonekurele toitumiseks sobilikel jõe lõikudel. Seda seetõttu, et 2021. aastal ei ole fikseeritud ühtegi asustatud must-toonekure pesapaika planeeringualast 10 km raadiuses.</p> <p>Metsiseuuringu soovitusel märgitud isendite raadiosaatjaga varustamine ei pruugi anda soovitud andmeid. Metsiste liikumine on väga isendi spetsiifiline ja väljaspool mänguaega kasutatakse väga lai territoriume väljaspool mängupaiku (isegi rohkem kui 10 km kaugusel). Võiks piirduda elupaiga eksperthinnanguga ja viia läbi varakevadised metsise mängude vaatlused elupaigas nr KLO9124258. Kaugemal asuvatele metsise elupaikadele ja</p>	<p>Lähtudes Keskkonnaameti tingimuslikust kooskõlastusest planeeringule ei ole võimalik metsise osas esitatud ettepanekuga arvestada. Keskkonnaameti seisukoha kohaselt ei ole võimalik asukoha eelvalikut alasse hõlmata metsise elupaikade KLO9102171 ja KLO9124258 alasid ning detailse lahenduse koostamisel ja viimase mõju hindamisel tuleb välja töötada lahendus, mis tagaks metsise elupaikade sidususe, sh ka Suursoo Leidissoo ja Marimetsa Õmma linnualade sidususe. Lahenduse väljatöötamiseks ja mõjude hindamiseks on aga vajalik metsise elupaigakasutuse täpsustamine asukohavaliku alal.</p> <p>Must-toonekure uuringu osas arvestatakse ettepanekuga osaliselt. Lisatakse rajakaamerate uuringu sobivus. Vajalik on et, detailse lahenduse koostamiseks selgitataks must-toonekure jaoks potentsiaalselt oluliseks toitumisalaks olevad jõe lõigud ja vajalik tuulikutevaba puhver jõe kallastel. Vajaliku puhverala ulatuse täpseks määramiseks puudub käesoleval ajal vajalik info ja seega ei ole uuringuala võimalik piiritleda ainult piiranguvööndi ulatusega. Võimalik on laiema puhverala vajadus.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	nendevahelisele sidusele tuulikud otsest ohtu ei kujuta kuna metsises liiguvad allpool tuulikute labade tööpiirkonda.	
1 0	<p>Rahandusministeerium</p> <p>Lääne-Nigula Vallavalitsus esitas 21.11.2022 Rahandusministeeriumile arvamuse avaldamiseks Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu (edaspidi eriplaneering) asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) esimese etapi aruandega vastavalt planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) §-le 105.</p> <p>Eriplaneering ja selle KSH algatati Lääne-Nigula Vallavolikogu 17.10.2019 otsusega nr 54. Planeeringuala on kogu valla territoorium suurusega ligikaudu 1449 km². Planeeringu koostamise eesmärgiks on leida tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaim asukoht Lääne-Nigula vallas ja koostada sobivasse asukohta detailne lahendus ehitusõiguse määramiseks. KSH esimese etapi aruande eelnõu valmis 2020.a detsembris. Lääne-Nigula Vallavolikogu lõpetas 21.01.2021 otsusega nr 1 PlanS § 97 lõike 1 punktide 1 ja 2 alusel eriplaneeringu koostamise ja KSH. Seejärel KSH ja eriplaneeringu menetlemine peatusid seoses kohtuvaidlustega kuni Tallinna Ringkonnakohtu 27.05.2022 otsuseni (haldusasi 3-21-810), millega Lääne-Nigula Vallavolikogu otsused eriplaneeringu lõpetamisest tühistati. Eriplaneeringu menetlemist jätkati 2022. a augustis, sealhulgas täiendati ja ajakohastati KSH aruannet.</p> <p>Eriplaneeringu lähteseisukohtades on kokku lepitud tuulepargi asukoha eelvaliku tingimused: 1) sobiva ala suurus ligikaudu 2500 ha; 2) tuulepargi moodustavad 17–30 kuni 290 m kõrgust tuulegeneraatorit, teenindavad teed, pargisisene elektrivõrk ja alajaam; 3) tuulepargi alajaama ja põhivõrgu 330 kV alajaama vahelise õhuliini pikkus võib olla kuni 15 km, sh tuleb määrata elektriliini trassikoridor; 4) planeeringu koostamisel tuleb arvestada keskkonnakaitse piirangutega, sealhulgas kaitsealuste objektide kaitse-eesmärkidega. Käesolevaks ajaks on kokku lepitud maksimaalne tuulikute arv 25 ja kõrgus 270 m.</p> <p>Arvestades kokkulepitud tingimusi, keskkonnakaitse piiranguid ja inimkasutust, välistati esmase geoinformaatilise analüüsiga tuuleparkide rajamiseks ebasobivad alad ning leiti kolm piisava suurusega ja põhivõrgust sobival kaugusel asuvat ala. KSH tulemusi arvestades osutus neist sobivaimaks ala nr 2. Samuti on määratud kaks võimalikku ühendusliini ala, millest parem valitakse välja detailse lahenduse koostamisel.</p> <p>Tutvunud esitatud materjalidega märgime:</p>	
	1) Riigihalduse ministri 17.10.2019 määruse nr 50 „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“ § 3 lõikest 1 tulenevalt märgitakse planeeringu seletuskirjas planeeringuala kirjeldus ja üldandmed (asukoht ja suurus). Juhime tähelepanu, et KSH-s on määratud eriplaneeringu planeeringuala ja selle suurus, kuid seletuskirjas planeeringuala määrusekohaselt määratletud ja kirjeldatud ei ole. Lähtudes eeltoodust palume seletuskirja täiendada.	Planeeringu seletuskirja lisatakse nimetatu.
	<p>2) Palume lisada peatükki 3.2.1 järgneva info:</p> <p>a) Kui täpselt on kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku ala piir määratud, st kas detailse lahenduse koostamisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuulikute labad peavad jääma nimetatud ala piirist sissepoole; • tuulikute labad võivad ilma elamu omaniku nõusolekut küsimata ulatuda kooskõlastamistingimusega eelvaliku alale; • tuulikute labad võivad ulatuda alale, mis pole joonisel markeeritud kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku alana ja kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku alana. <p>b) Kui täpselt on kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku ala piir määratud, st kas detailse lahenduse koostamisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuulikute labad peavad jääma nimetatud ala piirist sissepoole; • tuulikute labad võivad ulatuda alale, mis pole joonisel markeeritud kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku alana ja kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku alana. 	Ptk 3.2.1. täiendatakse selliselt et labad peavad jääma eelvalikuala piiresse. MKM on üheselt vastanud, et tuuliku laba on osa ehitisest ja ehitisealusest pinnast. Kohas, kus puudub enne 30.06.2015 kehtestatud maakonnaplaneering, esitada käsitlust, et osa ehitisest võib olla väljaspool selle ehitamiseks vajalikku ala, on meie hinnangul eksitav ja võimalikke õiguslikke vaidlusi tekitav

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>Kui tuulikute labad võivad üle piiri ulatuda, siis tuleb seletuskirjas välja tuua, millistel juhtudel või millistel tingimustel on piiri täpsustamine detailse lahenduse etapis võimalik.</p> <p>Selguse huvides tuleb seletuskirjas välja tuua tuuliku vundamenti ja ala omavaheline suhestumine.</p> <p>Rahandusministeeriumi hinnangul tuuliku vundament peab jääma kooskõlastamistingimusest asukoha eelvaliku alasse ja kooskõlastamistingimusega asukoha eelvaliku alasse, st ei tohi olla võimalik seda detailse lahenduse etapis piirist väljapoole kavandada.</p>	
	<p>3) KSH-s on süsteemselt ja arusaadavalt põhjendatud, miks on osutunud valituks ala nr 2, kuid seletuskirjast see nii süsteemselt ja arusaadavalt ei selgu. Juhime tähelepanu, et ka seletuskirjast peab igaüks üheselt mõistetavalt aru saama, miks on konkreetne valik tehtud ja milliste kaalutluste tulemusena selleni on jõutud. Eeltoodust lähtudes palume seletuskirja täpsustada.</p>	<p>Seletuskirja ptk 3.1 toob ala tekkeloo, sh analüütilise tabeli nr 1 välja. Tabelile, mis on KSH kokkuvõtte, viidates ongi <i>koostatud järgnev planeeringulahendus</i>. Juhul, kui esitatu ei ole piisav, siis palun esitada konkreetsed ettepanekud mida ja kuidas täpsustada.</p>
	<p>4) Nii seletuskirja kui KSH kohaselt on koostatav eriplaneering kehtivat maakonnaplaneeringut muutev. Planeeringualal kehtivad Lääne maakonnaplaneering 2030+ ja väikesel alal Harju maakonnaplaneering 2030+. Eriplaneeringust ei selgu, millist maakonnaplaneeringut eriplaneering muudab, samuti ei selgu muudatuse sisu, asjakohased kaalutlused ega põhjendused. Juhime ka tähelepanu, et maakonnaplaneering on dokument, mis kehtib terviklikult, see tähendab, et ka kõiki sätestatud tingimusi tuleb arvesse võtta.</p> <p>Olude muutumise vms põhjendatud juhul võib teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.</p> <p>Rahandusministeerium võib põhjendatud juhul anda nõusoleku maakonnaplaneeringu muutmiseks (vt PlanS § 95 lg 81). Lisame siinkohal, et maakonnaplaneeringu muutmise vajaduse selgudes tuleb koheselt alustada Rahandusministeeriumiga koostööd.</p>	<p>Seletuskirja täpsustatakse. Mõeldud oli, et muudetakse Lääne maakonnaplaneeringut 2030+. Enne täpsustamist tehakse Rahandusministeeriumiga täiendavat koostööd, et mida loetakse muutmiseks ja mida mitte. Oleme seni käsitlenud, et kuna antud valitud asukohta ei ole maakonnaplaneeringuga tuuleparki planeeritud, siis on tegemist maakonnaplaneeringu muutmiselega. Samas pole tuulepargi mõju selline, et muutuksid oluliselt muud maakonnaplaneeringus esitatud põhimõtted. Täpne selgitus lisatakse peale Rahandusministeeriumi seisukoha saamist.</p>
	<p>5) Kuna eriplaneeringuga kavandatakse olulise ruumilise mõjuga ehitisi, siis palume planeeringute koostamisel järgida Rahandusministeeriumi soovitusi veebilehel https://planeerimine.ee/aktid-ja-kohtulahendid/orme-planeerimine/</p> <p>Arvestades PlanS § 112 lõiget 2 ja 3, palume kohalikul omavalitsusel tagada, et eriplaneeringu koostamisse oleksid kaasatud kõik isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada ja isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud. Samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu.</p>	<p>Võtame teadmiseks.</p>
1	<p>Keskkonnaministeerium, 22.12.2022 nr 7-15/22/5188-3</p>	<p>KOOSKÕLASTATUD TINGIMUSEL</p>
1	<p>Esitasite Keskkonnaministeeriumile Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks vastavalt planeerimisseaduse § 105. Keskkonnaministeerium kooskõlastab otsuse eelnõu ja KSH aruande tingimusele, et arvestatakse järgmiste märkuste ja ettepanekutega KSH aruande kohta.</p> <p>1. Aruande ptk 4.8.3 Mõju põhja- ja pinnaveele (lk 52) on kirjas, et valla territooriumile jäävate põhjaveekogumite seisund on hea. Palume nimetada levivad põhjaveekogumid ja nende seisundid 2020. aastal tehtud hinnangute alusel. Hinnangud on kättesaadavad keskkonnaportaalist (https://keskkonnaportaali.ee/et/teemad/vesi/p%C3%B5hjavesi).</p> <p>2. Aruande ptk 4.10.2 Käitumisaegne müra on uue planeeritava müratundliku alana käsitletud ka tuuleparki ümbritsevat ala. Kui see ala on üldplaneeringu järgi enne 2002. aastat elamuala, siis see ei ole uus ala, vaid olemasolev ala ja nõutud on piirväärtuste rakendamine, mitte sihtväärtuste. Samas võib hea tava raames rakendada ka sihtväärtusi.</p> <p>3. Ptk 4.13.1.1 Mõjuala elamualade hulk on tabelis 15 esitatud potentsiaalsete tuulepargi alade lähialale jäävate elu- ja ühiskondlike hoonete hulk. Märkida tabeli veergude pealkirjas kauguste vahemikud meetrites, kus on elamute arvu hinnatud.</p> <p>4. Ptk 4.18.1 Tuulepargi mõju kliimamuutustele (lk 92) on kirjas: „Tuulepargi rajamisel on seega tugev positiivne mõju Eesti kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamisele ning Eesti kliimapolitika eesmärkide saavutamisele“. Teeme ettepaneku sõnastuse muutmiseks järgmiselt: „Tuulepargi rajamisel on küll tugev positiivne mõju Eesti</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ettepanekut arvestatakse ja aruannet täiendatakse. 2. Teadmiseks võetud. 3. Ettepanekut arvestatakse ja aruannet täiendatakse. 4. Arvamust arvestatakse ja lisatakse vastav täiend.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>kasvuhoonegaaside <i>summaarsele</i> heitkoguse vähendamisele ning Eesti kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele energeetika sektoris, <i>kuid metsamaa raadamisega kaasneb negatiivne mõju LULUCF sektorile. Seetõttu tuleb detailse lahenduse puhul eelistada sellist tuulikute ja neid toetava taristu paiknemist, mis tagaks võimalikult vähese maakasutuse muutuse</i>“. Põhjendame seda sellega, et LULUCF sektori sidumise riiklik kohustus on eraldiseisev energeetika sektori panusest ning ühega ei saa teise puudujääke kompenseerida. Seetõttu tuleb võimalusel eelistada lahendusi, mis toovad kaasa võimalikult vähest maakasutuse muutust.</p>	
1	Keskkonnaamet, 21.12.2022 nr 6-5/22/22831-2	KOOSKÕLASTATUD TINGIMUSEL
2	<p>Keskkonnaamet on varasemas kirjas punktis nr 3 toonud välja vajalikud puhvrid kotkaste ja must-toonekure puhul. Sama kirja punktis 4 paluti KSH väljatöötamise kavatsuses (edaspidi VTK-s) selgitada, mille alusel on määratud minimaalsed puhvrid. Seda praegu KSH aruande seletuskirjas ei kajastu ja vajalikke puhvreid planeeritud tuulepargi ala puhul ei ole arvestatud.</p> <p>Tuulepargi ala 2 on planeeritud Vidruka metsise elupaika (KLO9102171), sh metsiste mängualale (Eesti looduse infosüsteemi objekti alamkirje id 1 669 596 626) ning ka Luigu küla metsise elupaiga (KLO9124258) piirile. Lisaks on tuulepark planeeritud väike-konnakotka elupaikadest (KLO9126497 ja KLO9126792) vastavalt 0,6 ja 1,8 km kaugusele, merikotka elupaigast (KLO9129808) 3,7 km ja kanakulli elupaigast (KLO9127259) 0,5 km kaugusele. Lisaks on tuulepark planeeritud kaljukotka elupaigast (KLO9127223) 3,1 km kaugusele.</p> <p>Kui metsise elupaik tuulepargi alas 2 välja jätta, jääks ka merikotka pesa ja planeeringuala vahele ca 5 km puhver nagu on soovitatud Keskkonnaameti 31.08.2020 kirjas nr 6-5/20/9942-2 punktis 3.</p> <p>Eesti Ornitoloogiaühing (edaspidi EOÜ) koostas 2021. a metsise elupaikade ekspertiisi3, kus on antud hinnang Vidruka ja Luigu küla metsise elupaikade seisundi ja tähtsuse kohta. Tegu on metsise väga esinduslike elupaikadega, mis mõlemad kuuluvad Nõva tuumalasse ning nende kaitse alla võtmine on vajalik. Seega ei tohiks nende elupaikade seisundit kahjustada ja terviklikkust vähendada. Ekspertiisi kohaselt on metsis vanadest metsadest ja ulatuslikest puutumata või vähese inimõjuga loodusmaastikest sõltuv liik. Euroopas, kuid ka globaalselt, ohustavad metsist enim elupaikade degradeerumine, hävimine, killustumine; regionaalselt lisanduvad üleküttimine, kisklus ja otsesed inimhäiringud; peamisteks raskusteks liigi kaitseks peetakse elupaikadega seonduvat, eelkõige kiiret maakasutuse muutust. Metsise (Tetrao urogallus) kaitse tegevuskava4 järgi on Eestis metsise tähtsaimad ohutegurid metsamajandusest tingitud elupaikade kadu ja kvaliteedi halvenemine, sealhulgas raiete ja kuivenduse mõjul, muud elupaiku vähendavad maastikumuutused, suurenenud kisklus- ja röövluskoormus ning häirimine.</p> <p>Metsis vajab ulatuslike vähese inimõjuga alasid, mis on võimalikult vähe killustatud inimtekkeliste kooslustega, mängualade keskmest 10 km raadiuses on vajalik hoiduda looduslike elupaikade sidusust vähendavatest arendustest ja maakasutusest. Oluline on elupaikade sidusust, sest kuked liiguvad ka erinevate mängude vahel. Inimeste liikumisel metsise kesketes elupaikades on metsisele selge negatiivne mõju, eriti oluline on metsise elupaikadesse külastajate suunamisest ja metsamaastikku uute teede rajamisest hoidumine. Eestis on kõige olulisemaks häiringuks metsamajandus, mis häirimise pika kestvuse ja sageduse tõttu takistab metsise loomulikku elupaigakasutust, pesitsusaegsed raied seavad ohtu ka pesad ja pesakonnad. Tuulikute, juurdepääsuteede ja elektritrasside rajamine ning kasutus on veelgi suurema ja pikemaajalisema mõjuga.</p> <p>Valminud on EOÜ ja Kotkaklubi koostatud üle-eestilises maismaalinnustiku analüüs5, mille tulemustega tuleb eriplaneeringu koostamisel arvestada. Muuhulgas, (tabel 5 ja kaardikihid) on välja toodud puhvrid, mida tuleks antud juhul arvesse võtta kotkaste, kanakulli ja metsise puhul.</p> <p>Mõlemat elupaika killustavad juba olemasolevad karjäärid ja on huvi Luigu küla liivamaardla laiemaks kasutusele võtmiseks. Seetõttu on vaja hinnata, milline on karjääride ja tuulikute kumulatiivne mõju metsise seisundile piirkonnas.</p>	<p>Esitatud tingimust täpsustati koostöös Keskkonnaametiga. Eriplaneeringu asukohavaliku ala, seletuskirja ja KSH aruannet korrigeeritakse lähtudes Keskkonnaameti kirjast 01.02.2023 nr 6-5/22/22831-4.</p>
	<p>KSH aruande ptk-s 3.5 on öeldud, et tuleb teostada kaitsealuste taimeliikide inventuur vegetatiivsel perioodil. Tõenäoliselt on mõeldud siiski vegetatsiooniperioodi (taimede aktiivse kasvu periood selleks soodsamal ajal aastas). Vegetatiivses faasis on taimed, mis ei õitse ja tõenäoliselt konkreetsel vegetatsiooniperioodil ka õitsema ei hakka.</p>	KSH aruannet korrigeeritakse.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>Tuulepargi ala 2 jääb kolme kaljukotka pesitsusterritooriumi vahele, mis tähendab, et selles piirkonnas toimub sageli paaride territooriumipiiride paika panemine ja tuulikud on suureks ohuks omavahel rivaalitsevatele lindudele. Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel on vaja eksperthinnangut ka sellest aspektist, eksperthinnangu vajadus tuleb ette näha ka Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku ptk-s 3.6.</p>	Eriplaneeringu asukoha eelvaliku seletuskirja täiendatakse.
	<p>Ptk-st 4.5.1 ja Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku ptk-st 3.8 – järeldub, et peamine on välja selgitada, kas ala läbib esmatähtsaid ulukite liikumiskoridore ja muid ulukite jaoks olulisi alasid, mis ei ole päris korrektne. Nõustuda ei saa ka tingimusega, et detailse lahenduse koostamisel on mõju hindamine asjakohane teostada baseeruvana GIS analüüsil ekspertarvamuse vormis.</p> <p>Kehtiva üldplaneeringu kohaselt jääb ala 2 maakondlikule tugialale, seega võib peamine mõju seisneda tugiala kui terviklike elupaikade ja elupaigakogumike killustamises. Sekundaarselt kaasneb ka elustiku liikumise takistamine. Mõjuv võib olla otsene, kui liigi elupaik ja/või liikumistee arendustegevuse käigus hävib (nt raadatakse metsaliikidele liikumiseks vajalik puistu), kuid võib avalduda ka kaudselt koosluste teisenemise läbi.</p> <p>Keskkonnaameti hinnangul on rohelist võrgustikku vaja hinnata laiemalt kui ulukite elupaiga ja liikumiskoridorina. Kõnealust piirkonda kasutavad eeldatavalt ka teised liigirühmad (nt linnud, nahkhiired, kahepaiksed, roomajad jne), kelle osas tuleb tugiala olulisust täpsustada vajadusel ka välivaatlustega. Piirkonna ökosüsteemide seisundi ja nende vahelise sidususe kohta annavad lisaks hea sisendi ja ülevaate Keskkonnaagentuuri ELME projekti käigus koostatud üle-eestilised ökosüsteemide, loodushüvede ja nende vaheliste seoste ruumilised teemakaardid.</p>	<p>Selgitame, et ette on nähtud eraldi linnustiku ja nahkhiirte uuringud, mida rohevõrgustiku hinnangu juures uuesti tingimustena ei korrata. Rohevõrgustiku hinnangu andmisel on alusmaterjaliks ka linnustiku ja nahkhiirte uuringud.</p> <p>Sõnastust täpsustatakse: <i>Detailse lahenduse KSH käigus tuleb kaasata ökoloog ja hinnata tuulepargi rajamise mõju rohevõrgustikule sh kaitstavate alade ja elupaikade sidususele. Vajalik on selgitada välja, kas ala läbib esmatähtsaid ulukite liikumiskoridore või kas alal paikneb ulukite, kahepaiksete või roomajate jaoks olulisi elupaiku.</i></p>
	<p>KSH aruande ptk 4.7.1 – Juhime tähelepanu, et Läänemaa Suursoo MKA kaitse-eesmärgiks on ka I ja II kaitsekategooria liigid kaljukotkas (Aquila chrysaetos), kassikakk (Bubo bubo), must-toonekurg (Ciconia nigra), väikepistrik (Falco columbarius), kanakull (Accipiter gentilis), valgeselg-kirjurähn (Dendrocopos leucotos), metsis (Tetrao urogallus), mustsaba-vigle (Limosa limosa). Läänemaa-Suursoo maastikukaitseaka kaitse-eeskirja kinnitamise ajal 2004. aastal ei nimetatud määruses I ja II kaitsekategooria liike, need nimetati ära seletuskirjas.</p>	KSH aruannet täiendatakse.
	<p>KSH aruande ptk 4.8.4 ja Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku ptk 3.10. - Juhime tähelepanu, et kirjeldatud on vajadust edaspidi käsitleda hüdrogeoloogilisi tingimusi ning võimalikke mõjusid salv- ja puurkaevudele, kuid välja on jäänud vajadus hinnata mõjusid pinnaveele, sh pinnaveekogudele ja pinnaveerežiimile. Palume käsitleda ka pinnaveega seonduvaid teemasid.</p>	KSH aruannet ja vajadusel asukoha eelvaliku seletuskirja täiendatakse.
	<p>Keskkonnaamet kooskõlastab planeerimiseaduse § 105 lg 1 alusel Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) I etapi aruande tingimused, et eelpool nimetatud Keskkonnaameti märkuste alusel korrigeeritakse Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu materjale ning märkustega arvestatakse eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel.</p>	Teadmiseks võetud.
1	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 21.12.2022 nr 1.10-17/2022/7141-2	KOOSKÕLASTATUD
3	<p>Materjalist nähtub, et eriplaneeringus väljaalitud esialgne potentsiaalne ala 3 tuulepargi rajamiseks on käesolevas menetlusetapis lõplikult valikust välistatud. Nimetatud ala jääb Martna lennuliiklusradari piiranguvööndisse ning tuulepargi rajamisel oleks reaalne mõju Martna radari tööle. Kuigi ala 3 on praeguseks ajaks välistatud rõhutab MKM, et kui menetluse jooksul asjaolud muutuvad, siis on oluline arvestada Lennuameti (alates 01.01.2021 Transpordiamet) 18.06.2019 kooskõlastuskirjas nr 4.6-8/19/2229-2 toodud märkustega, mis on antud Lääne-Nigula valla üldplaneeringule, kuid mis on asjakohane ka käeoleval ajal seoses Martna radarile negatiivsete mõjudega.</p>	Teadmiseks võetud.
	<p>Eriplaneeringuala kattub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimisel Eesti Geoloogiateenistuse koostatud uurimistöös „Maardlatele ja maavarade perspektiiv- ning levialadele taastuvenergeetika taristu rajamise analüüs. Lääne-Eesti“ 1 käsitletud aladega 60 ja 62 ning ulatub nendest väljapoole. MKMi hinnangul on eriplaneeringuala kooskõlas uurimistöös esitatuga. Liinide eelvaliku alad küll kattuvad osaliselt maardlate asukohaga, kuid eriplaneeringu seletuskirjast nähtub, et selle koostajad on antud asjaolu ka teadvustanud. Kui planeeritakse täpsemad liinide asukohad, tuleks praeguse liinide eelvaliku ala sees eelkõige vältida kattumist Palivere turbamaardla kaevandamiseks sobiva maa-alaga.</p>	Seisukoht lisatakse eelvaliku seletuskirja.
	<p>MKM kooskõlastab vallavolikogu otsuse eelnõu tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku kohta ja KSH esimese etapi aruande eelnõu.</p>	Teadmiseks võetud.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

1	Transpordiamet, 20.12.2022 nr 7.2-1/22/26428-2	KOOSKÕLASTATUD
4	<p>Olete taotlenud kooskõlastust Lääne-Nigula valla tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandele.</p> <p>Maanteeamet on esitanud ettepanekud eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise kavatsusele 11.08.2020 kirjaga nr 15-2/20/28151-2, Lennuamet 26.06.2020 kirjaga nr 4.6-8/20/2464-2 ja Veeteede Amet 23.07.2020 kirjaga nr 6-3-1/1508. Ettepanekutega on otsuse eelnõus ja KSH esimese etapi aruandes arvestatud.</p> <p>Võttes aluseks ehitusseadustiku (EhS) ja planeerimisseaduse (PlanS) kooskõlastame Lääne-Nigula valla tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH esimese etapi aruande.</p> <p>Kooskõlastus kehtib kaks aastat kirja välja andmise kuupäevast. Kui selleks ajaks ei ole tehtud asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande vastuvõtmise või sellest keeldumise otsust, siis palume taotleda uus kooskõlastus, vajadusel esitada korrigeeritud eriplaneeringu lähteseisukohad ja KSH programm ettepanekute saamiseks.</p>	Teadmiseks võetud.
1	Põllumajandus- ja Toiduamet, 19.12.2022 6.2-6/13070-1	KOOSKÕLASTATUD
5	<p>Vastavalt planeerimisseaduse § 105 lg 1 esitasite Põllumajandus- ja Toiduametile kooskõlastamiseks Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande.</p> <p>Planeeringu eesmärgiks on elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele sobiva arendusala leidmine ja toimimiseks vajaliku taristu kavandamine Lääne-Nigula vallas.</p> <p>Asukoha eelvaliku ja KSH I etapi tulemusel valiti tuuleparkide rajamiseks esialgselt sobivate asukohtadena välja 3 ala ning seati aladele arendamise tingimused. Kõikidele aladele rakenduvate tingimustena on märgitud, et kavandatav tegevus ei tohi halvendada maaparandusehitiste toimimist ning projekteerimisel on vajalik arvestada maaparandusehitistega, sh vajadusel kavandada nende ümbertõstmise, täiendamine vms. Detailne planeeringulahendus ja hilisemad maaparandussüsteemi alale jäävad ehitusprojektid kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga.</p> <p>Märkus: Otsuse eelnõu kohaselt on ala 2 suuruseks 2431 ha. Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja I etapi aruande peatükis 4.8.2 on kajastatud arendusalade kattuvus maaparandusehitistega ja märgaladega. Ala 2 kattuvuseks maaparandusehitistega ei ole märgitud pindala suurust vaid on Palivere raba väljaarvamisel alast on kattuvus märgalaga 6%. Ala 2 puhul on tegu terviklikult nõrgalt kaitstud põhjaveega alaga. Palume aruandes täpsustada kattuvuse pindala (kattuvus maaparandusehitiste maa-alaga puudub).</p> <p>Põllumajandus- ja Toiduamet kooskõlastab Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande.</p>	KSH aruannet täiendatakse.
1	Maaeluministeerium, 14.12.2022 nr 4.1-5/2076-1	KOOSKÕLASTATUD
6	<p>Vastavalt planeerimisseaduse §-le 105 esitasite meile kooskõlastamiseks Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande eelnõu.</p> <p>Maaeluministeerium nõustub nimetatud dokumentides toodud põhimõtete ja kooskõlastab need, paludes arvestada KSH esimese etapi aruande eelnõu osas järgmise tähelepanekuga.</p> <p>KSH aruande eelnõu jaotises 4.9 „Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale“ on analüüsitud põhjalikult tuulepargi mõjude ulatust üksnes Lääne-Nigula üldplaneeringuga määratud väärtuslikele põllumajandusmaadele.</p> <p>Maaeluministeerium võtab selle teadmiseks. Samas ei ole aga välja toodud ja analüüsitud tuulepargi ja selle rajamisega seotud üldist maahõivet ja sellega seotud mõju pinnasele/mullastikule.</p> <p>KSH esimese etapi aruandest peaks nähtuma, millises ulatuses nähakse ette tuulikute ja nende ehitamise ning eksploatatsiooniga kaasneva taristu rajamiseks vajaliku maa, sealhulgas kogu põllumajandusmaa kasutus/maahõive, samuti tuulikute ja nendega seotud taristu rajamisel eemaldatava mulla/huumuskihi eeldatav maht ja nõuded selle edaspidiseks kasutuseks (eeldus on, et ehitamise käigus eemaldatav huumuskiht/muld aetakse laiali samas asuvas põllumajandusmaale).</p>	KSH aruannet täiendatakse.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

1	Päästeamet, 12.12.2022 nr 7.2-3.4/7438-2	KOOSKÕLASTATUD
7	<p>Päästeseaduse § 5 lg 1 p 7 alusel annab Päästeameti Lääne päästekeskus kooskõlastuse AB Artes Terrae OÜ poolt koostatud töö nr 20035ÜP3 Lääne maakond, Lääne-Nigula vald eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele.</p> <p>Kooskõlastus on registreeritud Päästeameti infosüsteemis numbriga 2963-2022-2</p> <p>Päästeameti Lääne päästekeskuse kooskõlastamine on sisult menetlustoiming. Üldjuhul saab haldusmenetluse toiminguid vaidlustada koos haldusaktiga (sisulise otsusega) - antud juhul on vaide või kaebuse esitamine võimalik pärast Lääne- Nigula Vallavalitsuse otsust.</p>	Teadmiseks võetud.
1	Maaamet, 08.12.2022 nr 6 3/22/20175 3	KOOSKÕLASTATUD
8	<p>Planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 99 lõike 1 kohaselt tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku omavalitsuse eriplaneering käsitleb. PlanS § 105 lõike 1 kohaselt esitatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega kooskõlastamiseks käesoleva seaduse § 99 lõikes 1 nimetatud asutustele. Maapõueseaduse (edaspidi MaaPS) § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneering PlanS sätestatud korras Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Keskkonnaminister on oma 05.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/198 andnud Maa-ametile volituse kooskõlastada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuid PlanS sätestatud korras, kui planeeritav maa-ala asub maavarade registris oleval maardlal või selle osal.</p> <p>MaaPS § 14 lõike 2 kohaselt võib ministri volitatud asutus lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda või halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitse ehitise ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta.</p> <p>Lõplik tuulepargi eelvaliku ala ei kattu maardlatega, ent ühendusliini eelvaliku lõunapoolne ala kattub osaliselt Õmma turbamaardlaga (registrikaart nr 0188) ning Palivere turbamaardlaga (registrikaart nr 0640). Turbamaardlate puhul palume arvestada MaaPS § 45 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamis luba taotleda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal.</p> <p>Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku seletuskirja peatükis 3.16 Maavaravarud on selgitatud (tsiteerin): „Tuulepargi eelvaliku ala, va ühendusliini ala, jääb väljapoole maardla ala. Ühendusliini eelvaliku ala kattub osaliselt erinevate maardlatega. Ühendusliini kavandamisel tuleb detailse lahenduse koostamisel teha koostööd Maa-ametiga maapõueseaduse § 14 lg 2 kohase maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevuse kavandamisel. Koostöö käigus tuleb hinnata teisi alternatiive liini ehitamiseks ning hindamisest lähtuvalt välja selgitada kas tegemist on ülekaaluka avaliku huviga tehnovõrgu ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta.“ Maa-amet nõustub seletuskirjas märgituga.</p> <p>Maa-amet kooskõlastab Lääne-Nigula Vallavalitsuse 21.11.2022 kirjaga nr 7-1/22-90-1 edastatud Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande.</p> <p>Palume hoida Maa-ametit kursis eriplaneeringu edasise menetlemisega.</p> <p>Reformimata riigimaade ja Keskkonnaministeeriumi valitsemisel olevate maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab üldplaneeringule seisukoha Keskkonnaministeerium.</p>	Teadmiseks võetud.
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, 02.12.2022 nr 16-6/22-16507-002	KOOSKÕLASTATUD

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

1 9	<p>Edastasite Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (TTJA) 21.11.2022 kirja nr 7-1/22-90-1, millega soovisite TTJA kooskõlastust Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandele.</p> <p>Planeeringu koostamise eesmärgiks on leida tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaim asukoht Lääne-Nigula vallas ja koostada sobivasse asukohta detailne lahendus ehitusõiguse määramiseks.</p> <p>Eriplaneeringus on arvestatud Lääne maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu "Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetrassi koridori asukoha määramine" raames rajatava raudteega. Lisaks tuleb arvestada, et tuulikud paikneksid kavandatava raudtee kaitsevööndist minimaalselt kaugusel, mis on võrdne tuuliku kogupikkusega.</p>	Seisukoht tuuliku kogupikkuse osas lisatakse eelvaliku seletuskirja.
2 0	<p>Terviseamet, 29.11.2022 nr 9.3-4/22/9287-2</p> <p>Lääne-Nigula Vallavolikogu 17.10.2019. a otsusega nr 54 algatati kohaliku omavalitsuse eriplaneering koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). Planeeringu koostamise eesmärgiks on leida tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaim asukoht Lääne-Nigula vallas ja koostada sobivasse asukohta detailne lahendus ehitusõiguse määramiseks.</p> <p>Vastavalt eriplaneeringu algatamise taotlusele ning riigihanke 217848 tehnilisele kirjeldusele otsitakse eriplaneeringuga asukohta tuulepargile, mis koosneb 17 kuni 30-st kuni 290 m tipukõrgusega tuulegeneraatoritest, tuuleparki teenindavatest teedest, pargisisest elektrivõrgust (330 kV maakaablid) ja alajaamast (330 kV). Tuulepargi jaoks vajaliku ala suurus on u 2500 ha. Eriplaneeringu koostamise käigus (juuni 2022) on vähendatud soovitatavat tuulikute arvu kavandatavas tuulepargis 25 tuulikuni ja soovitatavat tuulikute kõrgust 270 meetrini. Sellest lähtuvalt on ka mõjuhindangut korrigeeritud.</p> <p>Eriplaneeringu esmasel kaardianalüüsil tuvastati Lääne-Nigula valla territooriumil 3 potentsiaalselt sobilikku ala tuulepargi rajamiseks. KSH aruande koostamise algfaasis ilmnes, et aladest kõige läänepoolsem (ala 3) on Kaitseministeeriumi poolt välistatud tuulepargi potentsiaalse asukohana ning ka Lennuameti poolt suure tõenäosusega välistatud ala. Lisaks selgus ka esmaste linnustikualaste (väli)töödega, et ala on linnukaitseks väärtuslik ja ebasobilik tuulepargi arendusalaks. Sellest lähtuvalt viidi KSH aruande koostamisel põhjalik hindamine läbi alade 1 ja 2 osas.</p> <p>Potentsiaalselt sobiv ala 1 asub valla idaosas ja jääb Kuijõe, Piirsalu, Kuke, Rõuma ja Rehemäe külade territooriumile. Ala 1 oli esialgse kaardianalüüsi alusel suurusel 2428 ha, 2022 aasta täpsustatud kaardianalüüsi alusel 2085 ha. Planeeringu koostamise seiskumise perioodil on ala 1 piirkonda lisandunud eluhooneid ning selge on, et ala keskosasse jääv Piirsalu taktikala ning lasketiiru ala on tuulikute asukohana välistatud. Ala 1 jaguneb seega kaheks lahustükiks.</p> <p>Potentsiaalselt sobiv ala 2 asub valla keskosas Vidruka, Seljaküla, Piirsalu, Jaakna, Luigu ja Rõuma külades. Ala 2 oli esmase kaardianalüüsi alusel suurusel 3061 ha, 2022 aasta täpsustatud kaardianalüüsi alusel 2782 ha. Planeeringu koostamise seiskumise perioodil on ala 2 piirkonda lisandunud täiendav eluhoone.</p> <p>Keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessis hinnati alasid Ala 1 ja Ala 2 ning tehti vajalikud uuringud. KSH käigus hinnatud mõjukriteeriumitest lähtuvalt saab järeldada, et alad 1 ja 2 on looduskeskkonna väärtustelt võrdlemisi sarnased. Siiski linnustiku (kui tuulikute poolt ühe enim ohustatud liigirühma poolt) osas võib eelistatuks pidada ala 2-te. Alast 1 jääb suur osa territooriumist I kaitsekategooria linnuliigi must-toonekurg toitumisalale ja ala põhjaosa kasutavad nii pesitsemiseks kui ka toitumiseks, mitmed tuulikute pool ohustatud linnuliigid. Seega on ala 1 põhjaosa looduskaitse kitsenduste tõttu tuulepargi arendamiseks ebasobiv. Alade suurimaks erinevuseks võib pidada alade kuju ja inimasustuse paiknemist alade suhtes. Ala 2 kujust ja suurusel tulenevalt esineb antud ala puhul suurem võimalus ala siseselt valida tuulikupositsioonidele asukohti, mis asuksid elamualladest kaugemal (võrreldes alaga 1) ning esineks suurem vabadus optimeerida tuulikupargi detailset lahendust müra -ja varjutuse emissioonidest lähtuvalt. Ala 1 pindalast ja kujust tulenevalt oleks samas mahus tuulikute positsioonide paigutamine antud alal keerukam st võib esineda olulisem mõju elamuallade suhtes.</p> <p>KSH aruandest lähtuvalt on valitud tööprotsessis sobivamaks alaks Ala 2, mille kohta on koostatud asukoha eelvaliku etapi planeeringulahendus.</p>	<p>KOOSKÕLASTATUD</p> <p>Teadmiseks võetud.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>Tuulikute sotsiaalsete ja inimese tervist mõjutavate aspektide hindamiseks teostati tuulikute müra modelleerimine, varjutuse modelleerimine ja koostati nähtavusanalüüs koos visualiseeringutega. Kõik modelleeringud koostati halvimalle olukorrale (25 tuulikut maksimaalselt suurte parameetritega alade äärtes) ja neid käsitletakse illustriivsetena (ei lähtu tuulikute reaalsetest võimalikest asukohtadest). Mõjude hindamisest ilmnes, et tuulikuid on võimalik nii alale 1 kui alal 2 paigutada viisil, mis tagab müra normtasemetega ja varjutuse soovitatavate tasemetega järgimise.</p> <p>Arvestades, et kõik potentsiaalsed arendusalad paiknevad vähemalt 1 km kaugusel lähimast elamust, siis ehitusaegse olulise mürahäiringu põhjustamine inimestele on ebatõenäoline. Tuulikute käitamisaegse müra hindamisel lähtuti atmosfääriõhu kaitse seadusest ja keskkonnaministri määrusest 16.12.2016 nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“. Tuulikupargist lähtuva müra hindamisel võetakse hea planeerimistava kohaselt aluseks kõige rangem elamualadele kehtiv tööstusmüra nõue ehk õine sihtväärtus (40 dB elamualal).</p> <p>Eriplaneeringu detailse lahenduse KSH käigus nähakse ette teostada uus mürataseme modelleering, mis peab lähtuma reaalsetest tuulikute asukohtadest ja detailse lahenduse KSH koostamise ajahetkel valitsevast parimast teadmistest tuulikute müra osas. Modelleerimisel tuleb anda hinnang mõjualas paiknevate elamualade müratasemetele, sh madalsagedusliku müra tasemetele.</p> <p>Detailse lahenduse KSH koostamisel teostatakse ka uus varjutuse modelleering, mis lähtub reaalsetest tuulikute asukohtadest. Modelleerimisel tuleb anda hinnang mõjualas paiknevate elamualade varjutuse aastasele summaarsele ning päevasele maksimaalsele varjutuse kestvusele ning koostada varjutuse kalendrid. Detailse lahenduse KSH-s tuleb esitada lähtuvalt varjutuse modelleeringust varjutuse häirivuse leevendamise meetmed.</p> <p>Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande.</p> <p>Amet on nõus, et planeeringu detailsemate lahenduste puhul tuleb täpsemalt hinnata müra, madalsagedusliku heli ning varjutuse teket ja levikut.</p>	
2	Muinsuskaitseamet, 22.11.2022 nr 1.1-7/1858-1	KOOSKÕLASTATUD
1	<p>Muinsuskaitseamet on tutvunud Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõuga ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega ning kooskõlastab need.</p> <p>Eriplaneeringu asukoha eelvalikus eelistatud alal 2 kultuurimälestised puuduvad.</p> <p>Siiski tuletame meelde, et mistahes paigas ehitamisega kaasnevate pinnasetööde planeerimisel ja tegemisel tuleb arvestada arheoloogiliste leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega. Muinsuskaitseadusest tulenevalt (§ 31 lg 1, § 60) on leidja sellisel juhul kohustatud tööd katkestama, jätma leiukohta ning teatama sellest Muinsuskaitseametile.</p>	Teadmiseks võetud.
2	Lääneranna Vallavalitsus, 02.12.2022 nr 2022/8-1/2326-2	
2	<p>Teavitase Lääneranna Vallavalitsust võimalusest esitada arvamust Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas vastavalt planeerimisseaduse § 105. Esitatud kooskõlastuste ja arvamuste alusel tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes vajalikud muudatused, mille järel toimub eelnimetatud dokumentide avalik väljapanek.</p> <p>Käesolevaga anname teada, et Lääneranna Vallavalitsusel Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas täiendus- ega muudatusettepanekuid ei ole.</p>	Teadmiseks võetud.
2	Siseministerium, 30.12.2022 e-kiri Allan Pilvistelt	KOOSKÕLASTATUD
3	<p>Edastase Siseministeriumile kooskõlastamiseks Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande.</p> <p>Siseministeriumi valitsemisala seisukohad on järgmised:</p>	Teadmiseks võetud. Asukoha eelvaliku seletuskirja ptk 3.19 on kaasamisvajadus juba kirjas.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>1) Eriplaneeringus nimetatud aladele (Ala 1 ja Ala 2) planeeritavad tuulepargid mõjutavad ESTER operatiivraadioside teenust sarnaselt eelnõu punktis 4.19.3 "Mõju mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaale" kirjeldatule. Kui planeeritud alade üksikul (Ala 1 või Ala 2) realiseerimisel on mõjud ESTER operatiivraadioside teenusele väiksemad ning teenuse kättesaadavust kompenseerivad ümbruskonnas asetsevad tugijaamad siis mõlema planeeritud ala (Ala 1 ja Ala 2) realiseerimisel suureneb mõju ESTER operatiivraadioside teenuse kättesaadavusele ka nende alade vahele jäävas piirkonnas.</p> <p>2) Toetame eelnõu punktis 4.19.3.1 toodud edasiste uuringute ja hindamise vajalikkust, et tuvastada potentsiaalsete alade realiseerimisel kui nende alade vahele jääva ala mõjud.</p> <p>3) ESTER operatiivraadioside teenuse tagamiseks peame vajalikuks olla kaasatud edasistel uuringutel, et hinnata võimalike mõjusid teenusele ja teha ettepanekuid mõjude vähendamiseks.</p>	
<p>2 4</p>	<p>Risti Osavallakogu, 09.01.2023 nr 1</p> <p>Põhiseisukoht: Suuremahulist tuulikuparki ei tohiks rajada inimeste elupaikade lähetele ega metsaalale, lähtudes Eesti riigi keskkonnapoliitikast ja riigile võetud rahvusvahelistest kohustustest elurikkuse säilitamiseks ja kliimaeesmärkide täitmiseks LULUCF sektoris.</p>	<p>Arvamust ei arvestata. Läbi viidud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande tulemusel saab tõdeda, et tuulepargi rajamine ei ole ohtlik ega liigselt suure mõjuga, et seda mitte rajada.</p> <p>30. detsembril 2022 jõustus Euroopa Liidu NÕUKOGU MÄÄRUS 2022/25771, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks. Nimetatud määrusega loetakse taastuvenergiaavõimsuste, sh tuuleparkide rajamina ülekaalukaks avalikuks huviks, mis võrdsustatakse rahva tervise ja elanikkonna ohutusega. Liikmesriigid tagavad vähemalt ülekaalukat avalikku huvi pakkuvate projektide puhul, et üksikjuhu õiguslike huvide tasakaalustamisel antakse planeerimis- ja loamenetluses eelis taastuvenergiajaamade - ja seadmete ehitamisele ja käitamisele ning sellega seotud võrgutaristu arendamisele. Liikide kaitse puhul kohaldatakse eelmist lauset ainult siis ja niivõrd, kui võetakse asjakohaseid liigikaitsemeetmeid, mis aitavad kaasa liigi populatsioonide soodsa kaitsestaatuse säilitamisele või taastamisele, ning selleks tehakse kättesaadavaks piisavad rahalised vahendid ja alad.</p> <p>Keskkonnatasude seadus (jõustub 01.07.23) § 21³ sätestab maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu ja § 55³ lg 2 määrab mõjuala. Maismaa tuulepargi mõjuala käesoleva seaduse tähenduses on Eesti Vabariigi piirkond, mis ulatub kuni 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Kui vastavalt kas kahe või kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist ulatuv piirjoon läbib kinnistut, ulatub mõjuala kinnisasja kaugeima piirini.</p>
	<p>Juhul, kui põhiseisukohaga ei arvestata: Võtta arvesse eriplaneeringu eelvaliku eelnõule, asukoha eelvaliku keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandele ja volikogu eelnõule kooskõlastamise ja varasemate kaasamiste faasis laekunud arvamused ja ettepanekud, määrata nendest lähtuvalt tuulepargi parameetrite piirväärtused ning täiendavate uuringute vajadus objektivsete mõjuhindangute saamiseks.</p> <p>Juhul kui uuringutest ei ilme olulisid piiranguid või välistavaid asjaolusid, siis sellisel juhul on ettepanek järgmine:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eelistada arendajat, kes teeb kogukonnale kõige soodsama koostööpakkumise; 2. Juhul kui Risti osavalla piirkonnas arendatakse tuuleparke, siis arendatakse ühte tuuleparki kas alal 1 või 2 (mitte mõlemal); 	<p>Detailse osa jaoks on tegevused määratud asukoha eelvaliku eelnõuga, vastused ettepanekule on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. eriplaneeringuga määratakse ehituslikud ja keskkonnalased tingimused edasiseks kavandamiseks; 2. selgitame, et eelvaliku eelnõuga ongi valitud ainult üks tuulepark – ala nr 2. See on sätestatud nii ptk 3.1, 3.2.1 kui ka planeeringujoonisel; 3. arvamust ei arvestata. Võrreldes planeeringu algatamisega on vähendatud nii elektrituulikute arvu kui ka kõrgust. Võrreldes planeeringu algatamisega on suurendatud kaugust majapidamistest, st määratud kooskõlastamistingimus omanikega, kelle hoonele

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

	<p>3. Tuulepargi maksimaalsed parameetrid: kõrgus kuni 220m; kaugus lähimast elamust 3 km; tuulikute arv mitte rohkem kui 15 tükki;</p> <p>4. Määrata müranormi sihtväärtuseks elamualal 35 dB;</p> <p>5. Seadusest tulenev talumistasu tuulepargi olulise mõjuala piirkonda, milleks on: Piirsalu, Jaakna, Rõuma, Kuijõe, Rehemäe, Kuke, Seljaküla ja Keedika külad ja Risti alevik.</p> <p>Kaasata olulise mõjuala piirkonna külad arvamuse andmise menetlusprotsessi läbi küla üldkoosolekute, mis toimuvad külaelanikele osalemiseks sobival ajal ja kohas.</p>	<p>soovitakse tulla lähemale kui 1,5 km. Tuuleparkide analüüsimisel mujal Eestis ollakse seisukohal, et kaugus 1 km on ohutu kaugus. Eelnevalt lähtuvalt on protsessi käigus juba tasakaalustatud eri osapoolte soove, mis on planeerimisseaduse § 10 kohane planeerimise põhimõte;</p> <p>4. Müranormid välisterritooriumitel on kehtestatud keskkonnaministri määrusega ja siseruumides sotsiaalministri määrusega. Omavalitsuse pädevusse ei kuulu normide muutmine. Küll aga on eriplaneeringus rakendatava 1,5 km kauguspühvri puhul võimalik mürahinnangust järeldada, et elamualadel on ka kõige ebasoodsamatel tingimustel tagatud 40 dB müratase ning kõigis piirkonna kompaktsena asustusega aladel jääb müratase tugevalt alla 35 dB. Müra modelleering on sealjuures koostatud eeldustega nagu esineks igas suunas müralevikut soodustavad tingimused. Terviseamet on öelnud, et kooskõlastab Lääne-Nigula valla tuulikuparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Amet on nõus, et planeeringu detailsemate lahenduste puhul tuleb täpsemalt hinnata müra, madalsagedusliku heli ning varjutuse teket ja levikut.</p> <p>5. talumistasu tasumine käib vastavalt kehtivale õigusele, planeeringuga ei saa määrata selleks täiendavaid tingimusi.</p>
2 5	<p>Keskkonnaamet 01.02.2023 nr 6 5/22/22831 4</p>	
	<p>Metsis</p> <p>Vidruka (KLO9102171) ja Luigu (KLO9124258) küla metsise elupaikade puhul ei ole tegemist kaitse all olevate elupaikadega, kuid need alad omavad astmelaudadena olulist tähtsust Marimetsa raba äärsete ja Loode Eesti (Leidissoo) metsise elupaikade sidususe tagamisel.</p> <p>Tuulepargi rajamine koosmõjus juba teiste teguritega (kuivendussüsteemid, toimiv karjäär) omab negatiivset mõju, kas läbi otsese elupaiga kahjustamise või elupaika jõudvate häiringute .</p> <p>Nimetatud elupaiku peab väärtuslikuks nii Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) metsise püsielupaikade ekspertiis ekspertiis2 kui ka EOÜ üle eestiline maismaalinnustiku analüüs analüüs3 Vidruka metsise elupaik on kahjustatud nii kraavidest kui karjääridest, kuid 2017. a ja tegelikult ka 2018. a andmete andmete4 alusel oli liik alal olemas. PlutoF andmebaasi alusel on vaadeldud metsist 2020. a Luigu metsise elupaiga (KLO9124258) idapiiril, mis näitab, et liik on piirkonnas olemas ja ka selle elupaigaga tuleb arvestada. Eelnevalt viidatud eksperthinnangu alusel on just karjääri lähedal paiknev vana mets oluline metsisele ja seega ei saa vahetult selle naabrusse planeerida tuulikuid ja nende teenindusmaad ning ühendusteid, mis on veel püsivamad kui metsaraie ja karjääri mõjud. Vidruka metsi se elupaik ei ole liigile kõige sobivam, kuid liigi arvukus on seal varemgi kõikunud ja on selge, et mida väiksemaks muutub metsise asurkonna arvukus Eestis, seda vähem asustab liik vähem kvaliteetseid elupaiku. Eelnevat arvestades on oluline säilitada liigi elupaiku ja nende sidusust nii palju kui võimalik, et tagada liigile tulevikus mingidki võimalused. Elupaikade vahelise ühenduse olulisust on rõhutatud ka Lääne Nigula valla asukoha eriplaneeringu KSH I etapi aruande peatükis 4.2.2.: „Detailse lahendus e koostamisel tuleb jälgida, et tuulikud ei tohi ära lõigata sidusust metsise naabruses asuvate mängualade vahel Suursoo Leidissoo ja Marimetsa Ömma linnualadel.“ Paraku just seda praegu Vidruka metsise elupaika (KLO9102171) planeeritud tuulepargi osa tee ks. Lisaks karjäärile ja metsade raietele killustaks metsise elupaika ka tuulikud ja nende teenindusmaa ning ühendusteid, kus inimkoormus ja seega häiring metsistele kasvab oluliselt.</p>	<p>Ettepanekut arvestatakse, asukohavaliku ala ulatust korrigeeritakse, samuti täiendatakse seletuskirja ja KSH aruannet.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 105 kohased kooskõlastused ja arvamused ning valla seisukoht.

<p>Keskkonnaamet on seisukohal, et Vidruka metsise elupaiga osas tuleb tuule pargi arendusala korrigeerida ning tuulikud metsise mänguala ulatuses välja arvata ja täiendada vastavalt eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu , seletuskirja ja KSH I etapi aruannet. Metsise mängualast tulenevat täiendavat puhvrit asukohavaliku et apis määrata ei ole vaja, kuid detailise lahenduse koostamisel ja viimase mõju hindamisel tuleb välja töötada lahendus, mis tagaks metsise elupaikade siduse se, sh ka Suursoo Leidissoo ja Marimetsa Ömma linnualade siduse.</p>	
<p>Väike-konnakotkas Röövlinnud valdavalt ei väldi tuulepargialasid, mistõttu on ühed sagedamini tuuleparkides hukkuv liigirühm liigirühm5. Väike konnakotka puhul ei saa välistada, et just noored linnud võivad sattuda kokkupõrkesse tuulikute labadega. Põhiliselt liiguvad linnud toitumisaladel, milleks on väike konnakotka puhul eelkõige erinevad põllumajanduslikud maad ja looduslikud rohumaad, kuid kindlasti ei väldi kotkad metsadest üleleendu. Väike konnakotka puhul on tuvastatud negatiivne mõju liigi sigimisedukusele 6 km kauguseni tuulikute, 3 k m ni on mõju oluline oluline6 Üldistatult võib nõustuda KSH I etapi aruandes esitatud erialaekspertide hinnanguga liigi toitumisalade paiknemise kohta ning seetõttu tuulepargi arendusala piiri muutmine ei ole praeguses etapis vajalik. Siiski on Keskkonnaamet seisukohal, et detailise lahenduse koostamisel tuleb väike konnakotka elupaigakasutuse eksperthinnangus käsitleda ulatuslikumat ala, sh ka püsielupaikadest 2,5 km kaugusel paiknevat loodusliku rohumaad kõlviku esinemisala ning hinnata selle võimalikku sobivust liigi toitumisalana. Peame vajalikuks täiendada vastavalt eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala seletuskirja ja KSH I etapi aruannet.</p>	<p>Ettepanekut arvestatakse täiendatakse seletuskirja ja KSH aruannet.</p>
<p>Kanakull Keskkonnaameti hinnangul tuleb planeeringu järgmises etapis detailise lahenduse väljatöötamisel siiski arvestada üle eestilises maismaalinnustiku analüüsis analüüsis7 toodud I tsooni puhvriga (1 km). Lisaks on Keskkonnaamet seisukohal, et elupaigakasutuse uuring peab hõlmama kogu elupaika (EOÜ maismaalinnustiku uuringu järgi on see 3 km pesast). Peame vajalikuks täiendada vastav alt eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala seletuskirja ja KSH I etapi aruannet.</p>	<p>Ettepanekut arvestatakse, asukohavaliku ala ulatust korrigeeritakse, samuti täiendatakse seletuskirja ja KSH aruannet.</p>
<p>Merikotkas ja kaljukotkas Merikotka ja kaljukotka elupaikade osas ei näe Keskkonnaamet vajadust eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala seletuskirja ja KSH I etapi aruannet muuta, kuid märgime, et eriplaneeringu detailise lahenduse väljatöötamisel tuleb edaspidi nende liikide esinemise võimalusega alal arvestada.</p>	<p>Võetakse teadmiseks</p>
<p>Teder Keskkonnaameti hinnangul on täiendavalt vajalik uurida ka Valgeristi raba servaaladel tedre elupaiku (Suur soo Leidissoo linnuala kaitse eesmärgiks olev liik), et oleks võimalik detailise lahenduse etapis antud liigiga seotud Natura asjakohast hindamist läbi viia. Peame vajalikuks täiendada vastavalt eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala seletuskirja ja KSH I etapi aruannet.</p>	<p>Ettepanekut arvestatakse täiendatakse seletuskirja ja KSH aruannet.</p>